

Зас сум Твој Бог твој, да нешто
други богови освен мене. Не прави
идол или слика на она што е горе
на небото, што е туку на земјата
и што е во водата и под земјата.
Не што се поклобувај и не ги служи.
Не го проговарај различно и ништо
на Твојога, Твојот Бог.

Спокојувај се да работиш на одморот
да да го празнуваш.

Десетте

Божји

заповеди

Декалог

работи и заврши ги сите работи,
а седмиот ден посвети го на Господа
твојот Бог. Почитувај ги твојот
татко и твојата мајка да да ти
биде добро и да процветаш во овој свет
на
земјата. Не убивај. Не прави
прељуба. Не кради. Не сведочи лажно
против својот
близрок. Не пожелувај ништо што
е туѓо.

Протоѓакон

д-р РАТОМИР ГРОЗДАНОСКИ

Зас си ти Господ Бог твој, да немаш
други богови освен мене. Не прави
идол или слика на она што е горе
на небото, што е долу на земјата
и што е во водата и под земјата.
Не им се поклокувај и не им служи.
Не го изговарај напразно името
на Господа, твојот Бог.

Споменувај си за денот на одморот
за да го празнуваш. Шест дена
работи и заврши ги сите работи,
а седмиот ден посвети го на Господа
твојот Бог. Почитувај го твојот
татко и твојата мајка за да ти
биде добро и да поживееш долго на
земјата. Не убивај. Не прави
прелуба. Не кради. Не сведочи лажно
против својот блиजन. Не
пожелувај ништо што е туѓо.

Проф. д-р
**РАТОМИР
ГРОЗДАНОСКИ**
протоѓакон

Prof.
**RATOMIR
GROZDANOSKI, PhD**
protodeacon

Десетте Божји заповеди **The Ten Commandments of God**

Декалог Decalog

Едиција ТОЛКУВАЊА

Рецензент

Негово Високопреподобие архимандрит Нектариј (Најдоски)

Слика на корица Мојсеј, скулптура од базиликата
“Св. Петар во окови” – Рим, Микеланџело Буонароти, XVI век

Наслов: **Десетте Божји заповеди**

Автор: **Ратомир Грозданоски**

Издавач

**Македонски центар за меѓународна соработка (МЦМС)
во соработка со:
Македонска православна црква (МПЦ)**

Издавачки совет

**Гоко Горѓевски (МПЦ)
Метин Изети (ИЗ)
Дон Мато Јаковик (КЦ)
Милица Попризова (ЕМЦ)
Виктор Мизрахи (ЕЗРМ)
Александар Кржаловски (МЦМС)**

Извршен директор на МЦМС

Сашо Клековски

Одговорен уредник

Александар Кржаловски

Лектор и коректор

Магдица Шамбевска

Дизајн и подготовка

Зип Зап, Скопје

Печати **Борографика, Скопје**

Тираж **500 примероци**

Адреса на издавачот

**Македонски центар за меѓународна соработка
„Никола Парачанов“, б.б., п. фах 55
1060 Скопје, Република Македонија
e-mail: mcms@mcms.org.mk**

Преводот на изданието е овозможено со дозвола на издавачот.

Ставовите изнесени во оваа публикација ги претставуваат погледите на авторот и не ги отсликува ставовите на МЦМС.

Издавањето е овозможено со финансиска поддршка од данската и од норвешката влада, во соработка со Данската црковна помош (ДЦА) и Норвешката црковна помош (НЦА).

Проф. д-р
**РАТОМИР
ГРОЗДАНОСКИ**
протоѓакон

Prof.
**RATOMIR
GROZDANOSKI, PhD**
protodeacon

Десетте Божји заповеди **The Ten Commandments of God**

Декалог **Decalog**

трето издание third edition

СКОПЈЕ SKOPJE
2005 2005

*Со благослов од
Неговото Блаженство
Архиепископот
Охридски и Македонски
господин господин Стефан*

CIP – Каталогизација во публикација Народна и универзитетска биб-
лиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

241.6

ГРОЗДАНОСКИ, Ратомир

Десетте Божји заповеди : декалог / Ратомир Грозданоски = The Ten
Commandments of God : decalog / Ratomir Grozdanoski. – 3. изд. – Скопје
: Македонски центар за меѓународна соработка. 2005. – 132 стр.: 20 см.
– (Едиција Толкувања)

Препорака, вовед, поговор и содржина напоредно на англиски јазик.

ISBN 9989-102-15-5 (МЦМС)

1. Насп. ств. насл.

а) Десетте Божји заповеди

ПРЕПОРАКА КОН ПРВОТО ИЗДАНИЕ

Пред нас е текстот за Десетте Божји заповеди од протоѓаконот проф. м-р Ратомир Грозданоски. Тој е веќе познат библист, со посебен интерес за тоа колку има потреба современиот човек од вистините на Светото Божјо Откровение. До сега објавил две значајни книги од оваа област, во кои дава јасни и достапни толкувања на библиските текстови. Тоа се книгите: „Евангелие според Матеј - прилог кон проучувањето и толкувањето на евангелскиот текст” и „Господовата молитва“.

Она што е карактеристично во неговите обраќања до читателите, во овие два негови труда, го наоѓаме уште понагласено во трудот што е пред нас.

Светото писмо на Стариот и Новиот завет е Божјо обраќање до нас. Бог отсекогаш сакал да се обраќа до нас, луѓето. Он и денеска сака да ни говори - да ни кажува. Има многу да ни кажува Бог и нам, на денешнава генерација на светот и тоа и на постарите, и на помладите и на децата.

Светот има потреба да ги чуе Божјите заповеди - Божјите пораки. Бог е постојано присутен во светот и Он ги знае проблемите и тешкотиите на современиот човек, и сака да ни каже и нам какви се Неговите планови за нас и за нашиот живот.

Познато е дека Десетте Божји заповеди се основниот Закон и основните етички правила за сите луѓе низ историјата до сега и за нас што живееме денес. Тие се вечно современи и вечно актуелни. Така, како што ни ги изложува и објаснува авторот, едноставно и разбирливо, секој современик може да ги разбере и да ја сфати нивната порака како, лична Божја порака до него.

Како основа на сите понатамошни заповеди, ја земаме

првата заповед и начинот како е обработена. Таа е темелот врз кој се гради натамошното изложување, а во оваа заповед се бара од луѓето вистинско богопознавање. Кога ќе го оствариме вистинското познавање на Бога, преку вистинската вера во Едниот Бог, ние веќе сме го надминале неверието и безверието и лесно ќе се запазиме и од кривоверието или идолопоклонството, во сите свои видови, до најсовремените начини на идолослужење и разноеверие. Од таа основа на нашиот правилен однос во верата кон Бога, ќе произлезе сè она што се бара и во наредните заповеди, кои во целина го опфаќаат нашиот однос кон Бога и кон луѓето.

Во текстот на ова дело, авторот многу аналитички приоѓа кон овој основен Божји кодекс за луѓето и ги расчленува сите Десет Божји заповеди, откривајќи ја докрај јасно нивната суштина, порака и цел, за да може читателот целосно да ги разбере и да живее според овие заповеди.

Убедени сме дека овој текст ќе претставува интересно и корисно четиво за сите нас. Преку овој текст ќе прозвучи Божјиот глас како порака до денешните луѓе и секој ќе може да го разбере и да го послуша гласот Божји.

Сведоци сме на тоа дека секој ден во светот излегуваат стотици закони и прописи, а, исто така, сме сведоци и на тоа дека луѓето што сакаат да вршат беззакони работи, секогаш изнаоѓаат начин да го прекршат словото на законот и да не одговараат пред никого. Ако имаме вера во Бога, ако сме послушни чеда Божји и, ако сакаме да ја исполнуваме Неговата волја, тогаш, преку овие Десет Божји заповеди, ќе сфатиме дека Бог ни ја дал срцевината на сите етички норми.

Десетте Божји заповеди претставуваат Божји критериум за нашиот богоугоден живот на земјава. Тие се небесни насоки што водат кон богоуподобување на човекот. Овие основни Божји заповеди се одговор на сите прашања за нашето однесување. Сака ли некој да ја про-

вери својата постапка, дело или помисла, тоа може да го направи со мерката на Десетте Божји заповеди и ќе види дали тоа што го прави или што го мисли е во согласност со овие Божји норми за луѓето.

Ги исполнуваме ли Божјите заповеди, тогаш сме сигурни дека врвиме по вистинскиот пат којшто води кон Бога и кон спасението, а тоа е целта и смислата на нашето постоење на земјата.

Најтопло ја препорачуваме оваа книга со увереност дека ќе биде многу корисна за сите читатели.

Преку ова четиво ќе се увериме дека Бог ни го открива значењето за неопходноста и корисноста од познавањето на Бога и Божјите вистини и пораки за современите луѓе.

Скопје, 1996
Господово лето

Архиепископ
Охридски и Македонски

+Михаило

FOREWARD TO THE FIRST EDITION

We are presented with a text addressing the Ten Commandments, written by the proto-deacon Prof. Ratomir Grozdanoski. He is a renowned Bible scholar with a special interest in the genuine need of modern man to discover the truths of the Revelation. So far, he has published two significant books on this subject matter, offering clear and comprehensible interpretations of Bible texts, firstly “The Gospel by Matthew – A View on the study and the interpretation of the Gospel text” and, secondly, “The Prayer of God”. This current book adopts the same distinctive approach that the author used in those previous publications yet here it is employed in more forceful manner.

God addresses us through the Holy Scripture of the Old Testament, as well as the New Testament. His eternal desire, even today, is to communicate with us, the people. He continuously addresses us. Therefore, all generations, the old and the young, should stand poised to hear the words of God.

The world is in need to hear the Commandments of God – God’s messages. Through his omnipresence, he is aware of the problems and difficulties faced by modern man and he thus has a desire to impart his ideas about our future.

The central role of the Ten Commandments is well established. They have represented the fundamental religious law and ethical rules to all people throughout history and, of course, have a similar significance for people living today. All contemporaries can recognize the value of God’s message, clearly directed at the individual and expertly elucidated by the author. The first Commandment and the author’s method of elaboration form the basis for all following Commandments. As the foundation on which further elaboration is based, this commandment requires a true belief in

a single God that enables us to guard ourselves from idolatry and misbelief in all its forms, including all modern forms of idol-serving and religious diversity. Here, a righteous relationship with God will result in fulfilling the requirements laid down in the subsequent commandments, describing our relationship with God in more detail.

In the text, the author approaches God's Codex in a very analytical way. The Ten Commandments are examined consecutively with their substance, message and goal being unambiguously revealed to the reader. We are thus convinced that this text is of interest and value for all of us. The voice of God resounds in this book. Its message is addressed to modern people, thereby assisting everyone in understanding his voice.

Each day, we are witnessing the implementation of hundreds of laws and regulations yet this does not prevent people from breaking the law or avoiding its reach and consequences. Through having faith in God and wanting to fulfill his will, we understand that the core of all ethical norms is illustrated in the Ten Commandments.

They are heavenly directions, allowing us to lead a life in accordance with God's Laws. These basic Commandments offer an answer to our questions about behavior, indicating how a person measures up to God's norms. By observing the Ten Commandments we are on the correct path to salvation and to God, in addition to thereby fulfilling our earthly purpose.

I would like to warmly recommend this book, being convinced that it will be of use to all readers. It demonstrates the importance of God's truths and messages to all modern people.

Archbishop of Ohrid and Macedonia

A handwritten signature in black ink, appearing to be in Cyrillic script, written over a white background.

ДЕСЕТТЕ БОЖЈИ ЗАПОВЕДИ

- 1.** *Јас сум Господ Бог твој, да немаш други богови освен Мене!*
- 2.** *Не прави идол или слика на она што е горе на небото, што е долу на земјата и што е во водата и под земјата. Не им се поклонувај и не им служи!*
- 3.** *Не го изговарај напразно името на Господа, твојот Бог!*
- 4.** *Спомнувај си за денот на одморот, за да го празнуваш. Шест дена работи и сврши ги сите работи, а седмиот ден посвети го на Господа, твојот Бог!*
- 5.** *Почитувај ги твојот татко и твојата мајка за да ти биде добро и да поживееш долго на земјата!*
- 6.** *Не убивај!*
- 7.** *Не прави прељуба!*
- 8.** *Не кради!*
- 9.** *Не сведочи лажно против својот ближен!*
- 10.** *Не пожелувај ништо што е туѓо!*

(2. Мој. 20,2-17)

THE 10 COMMANDMENTS

ONE: *"I am the LORD your God. You shall have no other gods before Me."*

TWO: *"You shall not make for yourself a carved image—any likeness of anything that is in heaven above, or that is in the earth beneath, or that is in the water under the earth."*

THREE: *"You shall not take the name of the LORD your God in vain."*

FOUR: *"Remember the Sabbath day, to keep it holy. Six days shalt thou labour, and do all thy work. But the seventh day is the sabbath of the LORD thy God: on it thou shalt not do any work."*

FIVE: *"Honor your father and your mother that their days may be long upon the land which the LORD thy God give thee."*

SIX: *"You shall not murder."*

SEVEN: *"You shall not commit adultery."*

EIGHT: *"You shall not steal."*

NINE: *"You shall not bear false witness against your neighbour."*

TEN: *"You shall not covet your neighbour's house; you shall not covet your neighbour's wife, nor his male servant, nor his female servant, nor his ox, nor his donkey, nor anything that is your neighbour's."*

(2. Moses 20,2-17)

ВОВЕД

Да се зборува или да се пишува за Десетте Божји заповеди – Декалогот Божји, значи да се укажува дека треба да живееме благочестив, побожен и богоугоден живот.

Зошто го правиме ова објаснување на Декалогот и дали со тоа што ќе ги знаеме добро Десетте Божји заповеди и нивното значење ќе бидеме спасени?

– Не, бидејќи спасението зависи од живеењето според Божјите заповеди, а не само од знаењето. Дури и верата не е доволна за нашето спасение, ако нема и добри дела – ако таа не е вера остварена во нашиот живот – вера збогатена со надеж и со делотворна љубов. Затоа, светиот апостол Павле вели: *„Да имам пророчки дар и да ги знам сите тајни, да ги имам сите знаења за сите работи, а и така силна вера, што и планини да преместувам, ако љубов немам, ништо не сум“* (1. Кор. 13,2).

Моралот е Божјото подобие во човекот.

Човекот колку е поморален, тој толку повеќе се богоуподобува. За да го постигнеме тоа Бог ни го дал Својот закон и Десетте заповеди, кои треба да се наши ориентири во животот.

Нашето спасение зависи од тоа како го применуваме Божјото учење во нашиот живот и како ги исполнуваме Божјите заповеди.

Целта на целата Божја наука е да го издигне човекот до Бога – до спасението – до вечниот живот. Тоа се постигнува, само, ако човекот во себе изгради добрина, преку верата, љубовта и надежта и, ако морално се издигне над сè што е земно, за да се приближи до небесното и до вечното.

Дека е ова можно и остварливо – дека е достигнуваемо

секој човек, за секого од нас, тоа со личен пример ни го сведочат безбројните светици во Црквата Христова, кои се наши примери за следење. Тие биле најобични луѓе, исти како нас во сè – а го исполниле Божјиот закон и живееле достоино според Божјите заповеди.

Ако се раководиме во нашиот живот според Десетте Божји заповеди, ние **со секоја заповед здобиваме добродетел**. На тој начин се зголемува нашиот духовен гердан од добродетели кои го издигнуваат човекот до висините на Бога и до вечното царство.

Со исполнувањето на Десетте Божји заповеди, ние ја зацврстуваме нашата побожност, верското расположение и преданоста на Бога и на Црквата.

За вистинскиот христијанин Десетте Божји заповеди претставуваат **основен кодекс во животот**.

Живеејќи според нив човекот ги исполнува двете најголеми Божји заповеди, чија основа е **љубовта кон Бога и љубовта кон луѓето**.

– **Љубовта кон Бога** е изразена во првите четири заповеди, напишани на првата камена плоча и

– **Љубовта кон ближните** е изразена во останатите шест заповеди, напишани на втората плоча.

Светиот Јован Богослов вели: „Ако некој рече: ‚Го сакам Бога‘, а го мрази својот брат, лажец е: оти, кој не го сака својот брат, кого го видел, како може да Го сака Бога, Кого не Го видел?“ (1. Јов. 4,20).

„И таа заповед ја имаме од Него (од Христа): **кој Го сака Бога, да го сака и братот свој**“ (1. Јов. 4,21).

И уште, Господ Исус Христос рекол: „Нова заповед ви давам, да се љубите еден со друг; како Јас што ве возљубив, така и вие **да се љубите еден со друг**. По тоа ќе ве познаат сите дека сте Мои ученици, ако имате љубов помеѓу себе“ (Јован 13,34–35).

Братската љубов е знак на христијанството.

А љубовта е најголемата сила и топлина која создава пријатност меѓу луѓето и ги издигнува до Божјите височини.

Љубовта влијае луѓето да се чувствуваат блиски, браќа меѓу себе и ближни, до пожртвуваност едни за други.

Светото писмо вели дека: „**Бог е љубов** и дека оној, кој пребива во љубовта, пребива во Бога, и Бог - во него“ (1. Јов. 4,16).

За љубовта, како вистинска содржина на животот, зборувале и пишувале и книжевниците, и филозофите, и генијалните луѓе и поетите, а, сепак, најдобра **химна за љубовта** напишал светиот апостол **Павле** (Прочитајте во *Светото писмо* – 1. Кор. 13–та глава).

Ф.М. Достоевски рекол: „Душата без љубов личи на бескрајна пустина“, а светиот Јован Златоуст вели: „Кога сите луѓе би љубеле и би биле љубени, тогаш никој никого не би навредувал, не би имало убиства, ниту спорови, ни војни, ни незадоволства, ни ограбувања, ни користољубие и никакво зло... Тогаш ќе нема потреба од судови, и од казни“.

– **Љубовта е голема учителка**: секого го учи на добро, го одвраќа од заблуди и ги исправува лошите карактери.

Со Десетте Божји заповеди се забрануваат гревовите противни на љубовта кон Бога и љубовта кон ближните.

Човекот во текот на својот живот е во постојана борба со гревот и во грижа за усвојување на добродетелите.

Десетте Божји заповеди се наш патоказ, по кој треба да одиме, за да можеме да го победиме гревот и да го здобиеме добродетелниот живот и постојаното богоопштење.

За оној што „верува“ (поточно, што вели дека верува) во Бога, а не ги исполнува Божјите заповеди, велите дека има слепа вера. Ако Божјите заповеди претставуваат

светлина, тогаш јасно е дека оној, којшто не ги исполнува Божјите заповеди останува без Божјата светлина и тој е без духовна виделина. Тој е само декларативен верник – верник на збор, а не вистински верник Божји.

Љубовта кон Бога и кон ближните е знак дека ги исполнуваме Десетте Божји заповеди, кои нè водат кон спасение на нашите души.

Десетте Божји заповеди предизвикуваат интерес кај сите луѓе. Затоа јас се погрижив да ја разјаснам смислата на овие основни вечни Божји заповеди и да ги направам достапни и јасноразбирливи нивните пораки. Колку сум успеал во тоа, ќе оцените вие, драги читатели.

Очекувам оваа книга да биде добро прифатена од љубителите на духовните четива. Тоа ќе биде најголемата награда за вложениот труд.

Молитвено и од сета душа и срце посакувам сите што ќе ја читаат книгава, да ги проверуваат своите мисли, желби и постапки, според критериумите на Десетте Божји заповеди, и да се спасат. Амин. Дај Боже!

Авторот

INTRODUCTION

When addressing the subject of the Ten Commandments - the Decalogue of God - we always advocate a pious and honorable life that is pleasing to God.

Yet what is the precise purpose in elaborating the Decalogue? Will we be saved if we familiarize ourselves with the Ten Commandments and their significance?

- No, because salvation is not only achieved through knowing the Ten Commandments but through integrating them into everyday life, making them an essential part of one's lifestyle. Faith alone does not bring about salvation, especially, if it is a faith unaccomplished in real life. Faith needs to be enriched with hope and love.

Hence, the Holy Apostle Paul says: "*And if I have the gift of prophecy, and know all mysteries and all knowledge; and if I have all faith, so as to remove mountains, but have not love, I am nothing*". (1. Cor. 13.2). Morality is God's image of humankind.

The more moral our behaviour, the more pleasing it is to God. In order to achieve this goal, God has presented us with his Law and the Ten Commandments; these teachings being our clear directions in life. Our salvation thus depends on how we use God's teachings in our everyday life and how we accomplish God's commandments.

To achieve this religious purpose and elevate ourselves over worldly matters, thereby aiming to ascend to eternal life close to God we must accumulate goodness within ourselves through the demonstration of faith, love and hope.

The many saintly examples of the church of Christ are our everyday role models. As ordinary people, they chose to live honourable lives, closely observing the Commandments of God. In following their example, we acquire a similar virtue,

hopefully elevating us to join the eternal kingdom. In observing the Ten Commandments, which represent the basic Christian code, we strengthen our piousness, religious disposition and devotion to God and the Church. Thereby, every Christian upholds the two main Commandments, the basis of which is the love for God and the people.

The love for God is articulated in the first four Commandments inscribed on the first stone tablet

The love for others is articulated in the remaining six Commandments inscribed on the second stone tablet

Saint John The Baptist says: *“If someone says: I love God’ and he hates his brother, a liar he is: since the one that does not love his own brother, whom he has seen, how can he love God, whom he has not seen?”* (1. Joh. 4.20).

“And that Commandment we got from Him (Christ): who loves God, should love his brother too” (1. Joh. 4.21).

Furthermore, God Jesus Christ said: *“A new commandment I give unto you, That ye love one another; as I have loved you, that ye also love one another. By this shall all men know that ye are my disciples, if ye have love one to another”* (John 13.34-35).

Brotherly love is a sign of Christianity.

It is the strongest force and evokes pleasurable feelings, making people feel closer and more devoted to each other and elevating believers to heavenly heights.

The Holy Bible states: *“God is Love and he, who abides in love, abides in God and God – in him”* (1. Joh. 4.16). As a subject, this love has been written about by many men of letters, writers, philosophers and poets. The most apt description can be found in a Hymn written by the Holy Apostle Paul (Read in the Holy Bible – 1. Corinth. 13 Chapter).

F.M. Dostoevski marked: “The soul without love resembles an infinite desert”, and Saint John stated: “Should all people love and be loved, then no insults would be, no murders,

no wars, unhappiness, robberies, no trials, no any kind of evil... Then, there would be no need of courts and punishments”:

- Love is great teacher: it teaches man about goodness, keeps delusions at bay and strengthens the character. As such, the Ten Commandments negate the contradiction of the love for God and the love for others.

Throughout his life, man is in a constant struggle with sin and thus deeply concerned about living in accordance with religious virtues. The Ten Commandments advise us on how to resist temptation, how to conquer sin and how to lead a virtuous life and thereby achieve a dialogue with God.

Those that only state their belief (express it verbally) yet do not adhere to the Commandments consequently only display a blind faith. To illustrate, if the Commandments were to represent light, then those that do not actively fulfil and promote the Commandments are left without the light of God and hence without spiritual light. They are declarative believers – believers of words yet not true believers in God. The love for God and the love for others is a sign to value the Ten Commandments, aiming to achieve the salvation of our souls.

The Ten Commandments provoke the interest of all people. That is the reason why I have chosen to clarify their main basic yet eternal points, making their messages available and understandable. It is your decision to what extent I have achieved this aim, dear readers. I expect that this book will be welcomed by those sympathetic to spiritual interpretations. Considering my efforts, this would be the biggest reward I could wish for.

Thus, I pray and hope with all my heart and soul that all the book’s readers adopt the focus of the Ten Commandments in their thinking, desires and actions. Amen. Go, Let it be!

The author

Еден млад човек пристапи кон Христа и Го праша:
„Какво добро треба да направам за да имам живот вечен?“

Господ му одговори: **„АКО САКАШ ДА ВЛЕЗЕШ ВО ЖИВОТОТ, ПАЗИ ГИ ЗАПОВЕДИТЕ“.**

(Матеј 19,16-17)

The young man came to Crist and said to Him:
“Good Teacher, what good thing shall I do that I may have eternal life?”

So He said to him: ***“If you want to enter into life, keep the commandments”***.

(Matt. 19:16-17)

Првата Божја заповед гласи:

**„ЈАС СУМ ГОСПОД БОГ ТВОЈ, ДА НЕМАШ
ДРУГИ БОГОВИ ОСВЕН МЕНЕ!“**

„Првата Божја заповед бара од нас да веруваме во еден Бог, а верувањето во многу богови да го отфрлиме како грев и измама.

„Никој не може да им служи на двајца господари“, се вели во Евангелието (Матеј 6, 24).

Најголемо беззаконие што може да го направи човекот против Бога е да биде идолопоклоник – да падне во идолопоклонство. Ете, од тоа нè штити оваа заповед.

Оваа заповед повикува на вера во Бога.

Што е тоа вера и што значи да веруваш? Да веруваш, значи без сомнение да го признаваш постоењето на она што не го гледаш. На пример: Бога не Го гледаме, но знаеме дека Он постои од вечност и е надвор од времето и просторот, а е Создател на времето и на видливиот и невидливиот свет и управува со него, бидејќи Он е Творец и Седржител. Ете, тоа е вера.

Верувањето значи несомнено да го прифатиш за вистина тоа што е недостижно за нашиот ограничен разум. На пример, недостижно за нашиот разум е тоа, како невидливата Божја благодат се излива од Бога – од Светиот Дух и дејствува во светите тајни на Црквата – во крштението, миропомазанието, покајанието, причестата итн.

Да веруваш, значи, да го признаваш и да го прифаќаш за вистина, и со вера да го очекуваш, она што треба да се случи во идниот вечен живот. На пример: Ние знае-

ме дека ќе има крај на светов, ќе има воскресение на мртвите, последен суд Божји и вечен живот – ние го знаеме тоа со вера и несомнено сме уверени дека ќе биде така – тоа ќе се исполни – ете, тоа е израз на верата.

Со зборовите: „ЈАС СУМ ГОСПОД БОГ“ – Бог се претставува Себеси пред луѓето и бара да Го познаваме.

Првата Божја заповед **нè обврзува да веруваме дека постои Бог**, Он го создал светот и управува со него. Да веруваме дека Синот Божји заради нас и заради нашето спасение се воплотил од Марија Дева и станал човек, страдал, умрел, бил погребан, во третиот ден воскреснал, се вознел на небесата и пак ќе дојде на земјава за да им суди на живите и на мртвите. Да веруваме во Светата Црква и да ги примаме светите тајни. Со вера да го очекуваме воскресението на мртвите и животот во идниот век, по свршетокот на светот. Ете, ова е светата вера! Ова е верата на апостолите и светите отци! Ова е нашата света православна вера!

За да може човекот да ја исполни првата Божја заповед и **да го оствари богопознанието**, треба да ги изврши следниве работи:

- 1.** Да се погрижи да здобие знаење за вистинскиот Бог;
- 2.** Со побожност да го чита Светото писмо;
- 3.** Да ги чита делата на светите отци и учителите на Црквата;
- 4.** Да чита и други побожни книги кои поучуваат и водат кон богопознание;
- 5.** Внимателно да ги слуша поуките за Бога и за Неговите дела;
- 6.** Да ги слуша беседите во храмовите;
- 7.** Да практикува благочестиви (побожни) разговори за верата со духовниците и со верниците;
- 8.** Да се збогатува со добродетели;

9. Да се погрижи неговото знаење за Бога и неговата вера да не бидат само ладно размислување, туку да влијаат врз неговото срце и живот.

Првата Божја заповед истакнува дека ние **треба да Го почитуваме Бога.**

Тоа почитување може да биде **внатрешно и надворешно.**

Внатрешното почитување на Бога го искажуваме:

- I) ако веруваме во Него дека е Создател, Промислител и Спасител на светот;
- II) ако се надеваме на Бога и
- III) ако Го сакаме со сето свое срце и со сета своја душа.

Така се изразува нашето внатрешно богопочитување.

Како, пак, ќе го изразиме нашето **надворешно богопочитување?**

Тоа ќе го направиме, само, ако постојано ги исполнуваме нашите должности за надворешното почитување на Бога, а тие се:

- I) да Го исповедаме Бога со зборови и со дела,
- II) да присуствуваме на богослуженијата во црква и
- III) да практикуваме домашна молитва и пост.

Кога и како човекот греши кон Бога и кон оваа прва Божја заповед?

Против првата Божја заповед може да згрешиме и да ја нарушиме:

1. Ако изразуваме **неверие** во Бога – ако не веруваме во Бога и, ако се сомневаме во Неговото постоење.

За таквите во Библијата се вели: „**Рече безумникот во срцето свое: 'Нема Бог'**“ (Псал. 13,1 и 52,1).

Неверие или безбожие е кога не се признава Божјото постоење.

Оној што вели дека „нема Бог“, тој не докажува ништо друго, туку само тврди за себеси дека тој лично нема Бог, а со тоа сведочи дека нему му недостасува внатрешното духовно чуло со кое Бог се чувствува и се гледа. Значи, човекот со таквото искажување, може да зборува само за себеси, а не за општото Божјо постоење и може да каже дека, ете, тој е без Бога – безбожник, а не дека Бог не постои.

Таквиот човек погрешно вели: „Нема Бог“, а треба да рече: „**Немам Бог**“, бидејќи самиот тој е очевидец и постојано гледа дека луѓето (се разбира, повеќето во светов!) Го чувствуваат Бога, веруваат во Него и велат „има Бог!“.

Човекот кој вели дека Бог не постои и „нема Бог“ е сличен на болен, кој би рекол: „Нема здравје во светот“ (само затоа што тој го нема здравјето!) или е сличен на слеп, кој би рекол: „Нема светлина во светот“ (само затоа што тој не може да ја види). Има здравје, само ти си болен, пријателе; и има светлина во светот, само ти не ја гледаш, оти си слеп! Има Бог, само ти не Го гледаш; ти си духовно слеп и не Го чувствуваш, оти си духовно болен и не сакаш да оздравееш!

Затоа, не вели „нема Бог“, туку речи: „Немам Бог“, бидејќи никој не ти дал право да ја припишуваш својата болест и на другите луѓе. А, ако речеш: „Немам Бог“, тогаш ја кажуваш вистината, а имало и има исклучоци меѓу луѓето кои навистина „Го немаат Бога“. Но, Бог и нив ги има и ги чека сè до смртниот час, да се разбудат, да се обратат кон Бога и да се спасат.

Неверувањето во Бога со ништо не го намалува Божјото постоење.

Некој грубо ќе забележи дека **не Го видел Бога! Бог не се сокрива од луѓето, туку грешниот човек се крие од Бога**, поради гревот свој, и сè повеќе и повеќе се оддалечува од Бога, додека не Го изгуби сосема. Така е уште од почетокот на човештвото. Во Светата Библија се вели дека првите луѓе, по сторениот грев, вед-

наш „се сокрија Адам и жена му“ (Видете: 1. Мој. 3, 8–10). И постојано е така – човекот што ќе стори тежок грев, веднаш се крие од Бога меѓу природата, меѓу созданијата, меѓу животните, дрвјата, растенијата и камењата. И како што се зборува за затемнување на Сонцето, кога Месечината ќе ги засени неговите зраци што доаѓаат на земјава, така би се зборувало и за „затемнување на Бога“ од оние кои пред своите очи Го засениле Божјото очигледно постоење. А, затемнувањето на Сонцето не значи дека тоа ја изгубило својата светлина, туку дека со нешто ни е закриена таа светлина пред нашите очи. Исто така и постоењето на Бога не се оспорува со тоа што гревот стои пред човечкиот разум и кај човекот го затемнува сјајот на Божјото постоење.

А, ти со што сакаш да Го видиш Бога? Ако сакаш да Го видиш со своето око, тогаш ќе треба Оној, Кој е поголем од вселената, Неограничениот, да се смали за да го опфати твојот ограничен вид. Па, ти не го гледаш ни твојот разум, но би ти било непријатно да ти рече некој дека не верува оти ти имаш разум, додека не го види со свои очи.

Ако, пак, сакаш да Го видиш Бога со својот дух и срце, тогаш ќе можеш да Го видиш, зашто и Бог е дух, но за тоа постои еден услов: За да Го видиш Бога, треба твојот **дух** и твоето **срце** да бидат **чисти**, зашто е речено: „**Блажени се чистите по срце, оти тие ќе Го видат Бога!**“ (Матеј 5, 8).

Во Бога ние треба да веруваме, а не да Го докажуваме Неговото постоење. Оној што верува, тој не бара докази.

Сè во природата и сè во вселената постојано сведочи за Божјото постоење, само ние треба да имаме во себе добар „апарат“, кој ќе ги прифати, протолкува и усвои тие „зборови“ за Божјото постоење. Тој „апарат“ е нашата душа – душата на оние, кои не поминуваат рамнодушно и незаинтересирано крај предметите од овој свет, туку се вдлабочуваат со размислување за нивна–

та природа, за нивната мисија и за нивната крајна цел на постоење.

Верувањето во Бога го ослободува човекот од робување на созданијата и му го отвора духовниот вид за да ја согледа вредноста на духовното.

2. Многубоштвото е нарушување на првата Божја заповед и грев против неа.

Како што греша незнабожецот или неверникот – атеистот, со своето неверие, исто така греша и многубожецот со своето кривоверие. Значи, освен со неверување во Бога, против првата Божја заповед луѓето грешат и со многубоштво.

Многубоштво е кога место едниот вистински Бог обожуваме многу лажни богови, како што прават многубожците и незнабожците – оние, кои не знаат за Бога.

3. Против оваа Божја заповед се греша и со **обожување на луѓе место Бога**, како што порано старите народи ги обожувале своите цареви и императори.

4. Исто така, ние ја нарушуваме првата Божја заповед и грешиме, ако имаме **преголема надеж на себеси или егоизам** до пренагласено себеугодување; или, пак, ако се надеваме премногу на други луѓе, место на Бога и ако ним им угодуваме повеќе, отколку на Бога.

5. Нарушување на првата Божја заповед претставува и **обожувањето на предмети место Бога**: било да се тоа **човечки или Божји творби** (така, на пример, обожувањето на сонцето, ѕвездите, природата општо или некои нејзини појави или изработени кипови).

6. Со изразувањето **скептицизам** – односно кога ќе допуштиме во нас да се појави **сомневање во постоењето на Бога**, ние веќе сме ја нарушиле првата Божја заповед и сме згрешиле.

7. Богоотстапништвото е грев против првата Божја заповед. Богоотстапување е кога се одрекуваме од вистинската вера во Бога, поради страв од луѓето или за-

ради некакви световни уредувања.

8. Грешиме кон првата Божја заповед и преку **ерес**. Ерес значи оддалечување од вистинското црковно учење за Бога. Ерес е погрешно учење за Бога, како што било учењето на еретиците Ариј и Македониј, па потоа иконоборството и разни други погрешни учења и секти – поранешни и сегашни, современи.

9. Расколот, исто така, претставува грешење против оваа прва Божја заповед од Декалогот. Раскол е кога ќе се случи **одвојување** на некоја помесна црква од Вселенското единство на Светата Црква – од екумената и полнотата на Светата Православна Црква, **без апостолско преемство во епископатот**. Со тоа се прави нарушување на надворешното вистинско богочитување.

10. Првата Божја заповед ја нарушуваме и со **празноверие и суеверие**. Празноверие е кога веруваат луѓето дека некои обични предмети имаат Божја моќ и од нив очекуваат помош – се надеваат дека тие предмети ќе им помогнат или, пак, се плашат од нив. Така, на пример, веруваат во некакви стари книги и велат дека според нив можат да се спасат, а не според новите, иако и новите книги го содржат истото учење и богослужение. Веруваат во некакви неразбирливо наопачно писмо и носење амајлии, коњски плочи, заби и сл. Сето тоа останало од многубоштвото и од исламот – од времето на долговековното турско ропство, па, за жал, се отишло дури и до таму, „христијани“ да одат кај некои оци или некои т.н. „видовити“ измамници и да бараат помош преку некакви записи – амајлии и сл. Тоа е голем грев, срам и потценување на живиот, воскреснатиот Спасител наш Господ Исус Христос со чие име се именуваат тие луѓе како христијани. Бегајте од таквата практика и барајте ја Божјата помош во Светата Црква, преку светите молитви, постот и причестувањето, како и преку светите икони и светите мошти на чудотворните светители по нашите манастири. Особено барајте помош од големите наши чудотворци светиот Наум и светиот Климент Охридски!

11. Спиритизмот е грев кон Бога и кон првата Божја заповед.

Покрај опоменувањето за суеверието и празноверието, со оваа заповед Бог нè опоменува и за спиритизмот преку реченото во Светата Библија: „Маж или жена, ако извикува духови на мртви, да бидат убиени; со камења да ги убиете, виновни се“ (3. Мој. 20, 21).

12. Волшебништвото, баењето, гатањето и маѓијата е грев против првата Божја заповед, зашто преку тоа, луѓето место да веруваат во Божјата сила, тие погрешно веруваат во таинствени и зли сили, особено зли духови и творби, и се обидуваат да дејствуваат преку нив.

Бог рекол: „Да не се најде пред тебе човек што го тера синот свој или ќерката своја преку оган, заради очистување, или да претскажува, да гата, или како маѓесник, чародеец, ни гледач на утробата, ниту, пак, што гледа по знаци, ни таков што повикува мртви; зашто секој што го прави тоа е гнасен пред Господа, и токму поради тие гнасоти Господ, твојот Бог, ги изгонува“ (5. Мој. 18,10–11).

13. Човекоугодувањето е грев. Човекоугодувањето го зазема местото на должното богопочитување и угодување на Бога. Оние што се грижат да им угодат на луѓето забораваат на Бога!

14. Човеконадевањето исто така е отстапување од она што се бара од нас во првата Божја заповед. Тоа е кога човекот се надева или само на своите способности и сили или само на другите луѓе, а не и на милоста и помошта Божја.

Зошто човекоугодувањето и човеконадевањето се гревови против првата Божја заповед?

Затоа што човекот кому му угодуваме или на кого се надеваме до заборавање на Бога, во некоја смисла, тој станува за нас бог – наместо вистинскиот Бог. Тоа не значи дека ние не треба воопшто да се надеваме на

луѓето, туку да речеме: – *Господи, Ти си го одбрал овој човек преку кого ќе ми помогнеш и Те молам помогни ми, а нему дај му сила и човекољубие за да го направи за мене она што го барам.*

Мајка ми кога ќе тргнеше на преглед кај лекарот, обично ќе се прекрстеше, ќе се помолеше и ќе речеше: „Господи, Мајко Божја, и Ти света Петко, моја заштитничке, помогнете ми во немоќта моја! Боже, Ти дај му знаење, ум и моќ на докторот да открие што ме боли и да ми даде правилен лек за да оздравам и да Ти служам Тебе, Боже; да им служам на моите деца и на куќата!“. По прегледот, пак, долго ќе му се благодаруваше на лекарот за неговата голема помош, знаејќи дека тој лично направил сè од себе, но со Божјата помош, за да биде онака, како што Бог промислува за неа. Ете, тоа е вистинскиот пример на правилна почит и кон луѓето и кон Бога. Во таа смисла и светиот апостол Павле вели: „*Во луѓето ли сега барам благоволение, или во Бога? Или, пак, на луѓето ли сакам да им угодам? Ако бев сакал да им угодувам на луѓето, немаше да бидам Христов слуга*“ (Гал. 1, 10).

А на друго место во Светата Библија е запишано: „*Така вели Господ: проклет да е оној човек, што се надева на човек и кој телото свое го смета за сила, и чие срце се клони од Господа*“ (Јерем. 17, 5).

15. Оваа заповед ја нарушуваме и со **очајание** – кога забораваме на преголемата Божја милост и не се надеваме на Бога – на Неговата помош и спасение, па оздравуваме.

16. И на крајот, ние ја нарушуваме првата Божја заповед и грешиме со мрзливост кон Божјото учење и со мрзливост кон молитвата.

Во заповедта е речено: „**ДА НЕМАШ ДРУГИ БОГОВИ ОСВЕН МЕНЕ!**“.

Па, ако Го имаш Господа Бога, што ќе ти се други богови, оти еден е вистинскиот Бог, а штом имаш два бога,

тогаш знај дека еден од нив е ѓаволот, а ти не можеш да Му служиш и на Бога и на ѓаволот!

Нашето почитување на светите ангели, Пресвета Богородица и светиите, не е спротивно на првата Божја заповед, бидејќи ние не ги почитуваме нив како богови (не дај Боже!) и не им се обраќаме како на богови, туку како на наши застапници пред Бога, бидејќи е речено дека Бог ја исполнува волјата на оние што Го сакаат. Значи, со почитувањето на ангелите и светиите, ние всушност, Бога Го почитуваме целосно, како што бара од нас првата Божја заповед.

Што се забранува со зборовите: „Да немаш други богови, освен Мене“?

- 1.** Се забранува многубожието или многубоштвото – верувањето во многу богови;
- 2.** Се забранува и кривоверието, а тоа е кога некој признава дека постои Бог, но не верува во Неговото провидение, промисла и Откровение;
- 3.** Се забранува и безбожието и неверието.

Во Светата Библија се потврдува дека постои еден, единствен, жив вистински Бог, Којшто го создал невидливиот и видливиот свет и нема никакви други богови, ниту обожувања на творенијата или некакви фантазии. Еве, како изгледа тоа со пример. Во времето кога Коперник објавил дека Земјата е топчеста планета, некои луѓе си вообразувале дека Земјата е плоча, други, дека е бескрајна, а трети дека е полутопка што стои на вода итн. Но, различните претпоставки ни најмалку не можеле да ја сменат формата на Земјата, бидејќи едно естварноста и вистината, а друго е вообразувањето. Исто така и Исак Њутн кога говорел за безбројните невидливи роеви ѕвезди и за меѓуѕвездената привлечна и одбивна сила, тоа не го разбрале сите луѓе. Постоеле разни мисли, вообразби и претпоставки на луѓето за вселената, но тие не ја смалувале вредноста на вистинитоста.

Слично на тоа е и вистинското верување во едниот вистински Бог, кое не е во согласност со незнабожечките фантазии за идолите и вообразените богови, или со фантазиите на кривоверието и неверието, но тоа не го обезвреднува, ниту го преиначува постоењето на едниот вистински Бог.

Да веруваме со смирение како што верувала Мајката Божја – Пресвета Богородица – смирената Дева. Да веруваме со непоколебливост и да имаме цврста вера, да не остапуваме од верата дури и кога треба да претрпи-ме маки, тешкотии, искушенија, страданија, па и смрт. Да не отстапуваме од верата до последното издивнување, како што правеле светите маченици и нашите страдални предци. Така тие ја зачувале светата вера за нас и се спасиле, па и ние да си ја чуваме, да ја исполнуваме и да се спасуваме.

ОДГОВОРИ СИ НА СЛЕДНИВЕ ПРАШАЊА:

- 1) Дали веруваш во Бога онака, како што учи нашата Света Црква?
 - 2) Го знаеш ли Символот на верата?
 - 3) Немаш ли некои сомневања кон вистините на верата и кон христијанското учење, кон светите тајни и црковните обреди?
 - 4) Го сакаш ли Бога со сета своја душа?
 - 5) Ја посведочуваш ли љубовта кон Бога со добри дела?
 - 6) Ги почитуваш ли светите ангели и светиите, а особено Божјата мајка - Пресвета Богородица?
 - 7) Дали си ги повикувал злите духови на помош?
 - 8) Дали си носел на себе приврски (амајлии), тревы, коски, заби и слично?
 - 9) Дали си се советувал или си барал помош од гатачи, бајачи и маѓесници?
- Тоа да не го правиш!

10) Веруваш ли во гатање, во среќа на слеп случај, во судбина и во среќни и несреќни денови, бројки и дати? - Верата во такви книги не е дозволена и е против Божјата промисла.

11) Веруваш ли во чуда?

12) Одиш ли често во црква на богослужби или чувствуваш мрзливост за тоа?

13) Се молиш ли дома? Кога?

14) Се грижиш ли за проучување на верата? - Ја читаш ли Светата Библија и други побожни книги?

15) Дали се надеваш на некого или на нешто, повеќе отколку на Бога?

16) Дали ѝ предаваш сè на Божјата волја?

17) Негодуваш ли против Бога кога ти е тешко, кога имаш проблеми, непријатности и болести?

18) Му благодариш ли на Бога за сè што ти дал и што ти дава?

Втората Божја заповед гласи:

„НЕ ПРАВИ ИДОЛ ИЛИ СЛИКА НА ОНА ШТО Е ГОРЕ НА НЕБОТО, ШТО Е ДОЛУ НА ЗЕМЈАТА И ШТО Е ВО ВОДАТА И ПОД ЗЕМЈАТА. НЕ ИМ СЕ ПОКЛОНУВАЈ И НЕ ИМ СЛУЖИ!“

Евреите, додека биле во ропство во Египет, живееле меѓу идолопоклонички народи, кои се поклонувале на разни идоли: кипови во вид на животни и измислени богови. Мојсеј ги извел Евреите од Египет и ги повел кон ветената земја – Ханан (Палестина), но тие и по патот до таму, а и таму, пак се среќавале со идолопоклонички народи. За да не паднат и тие во идолопоклонство, Бог им ја дал оваа заповед. Тие знаеле за едниот вистински Бог, Творец и Седржител и не требало да се поклонуваат на предметите, на созданијата – на идоли-те. Бог тоа им го нагласил со оваа заповед.

Како што стои запишано во **Светата Библија, Бог вели:** *„Не вршете беззаконија, правејќи си ликови на маж или жена, или на некое животно што е на земјата, или на некоја перната птица, која лета под небото, или на секаков гад што ползи по земјата, лик на некаков вид риба, која е во водата подолу од земјата; и да не се соблазниш ти, кога ќе Му се обрнеш на Господа, твојот Бог, и ќе го чуеш гласот Негов“* (5. Мој. 4,16–19).

Со оваа заповед се забранува идолопоклонството. Најголемо беззаконие и најголем грев, што може да го направи човекот против Бога, е да падне во идолопоклонство.

И Евреите направиле најголем грев кон Бога кога се

поклониле на идолот – златното теле (Прочитајте во Светата Библија: 2. Мој. 34–та глава).

Што е идол? Тоа е предмет или лик – изобразување на предмет или создание небесно, земно или водно, кому му се поклонуваат луѓето или му служат како на бог. На пример, теле, бик, човек, предмет, измислено битие и сл. или, пак, да ги спомнеме современите идоли на страстите, како што се: славољубието, гордоста, парите – среброљубието (Кол. 3, 5), „чревоугодието“ (Фил. 3,19) и разни идоли во спортот, политиката, музиката, филмот, глумата, модата, техниката и техничките изуми и сл. Од нив човекот прави идоли, односно свои „богови“ – ним „им се поклонува и им служи“. А секое идолопоклонство, од каков било вид, подеднакво е штетно за човекот.

Во Светата Библија се вели: **„Идолите на незнабошците се сребро и злато, дело на рацете човечки; имаат уста, но не говорат; имаат очи, но не гледаат; имаат уши, но не слушаат, ниту, пак, во устата нивна има здив. Слични на нив нека бидат и оние, кои ги прават, и секој кој се надева на нив“** (Псал. 134,15–18).

Покрај грубото идолопоклонство, оваа заповед ги забранува и сите форми на *современото идолопоклонство*, како што се: чревоугодието – уgodувањето на стомакот кое денес е особено нагласено и на многумина стомакот ни станува бог кому му служиме со прекумерно јадење и пиење. Исто така, среброљубието е идолослужење, бидејќи тоа е и алчност за пари и материјално богатство, до забрав на духовните вредности.

Оваа заповед ги забранува идолопоклоничките процеси и не учи да Му служиме само на Бога за да бидеме вистински побожни христијани.

Идолопоклонството го понижува човекот. Тоа морално го ослабува и духовно го осиромашува.

Со оваа заповед се покажува дека **Бог е над сè и над сите Свои и човечки дела** во овој свет.

Некој ќе рече, ако е така, **дали почитувањето на иконите и светите мошти не е идолопоклонство?** Не, никако! Светите икони и светите мошти не се ниту идоли, ниту богови и иконопочитувањето не е идолопоклонство, ниту нарушување на втората Божја заповед од Декалогот. Ние ги почитуваме иконите како благословена претстава на живиот Бог, на светите ангели и на светиите.

Зборот „**икона**“ е грчки израз и значи „лик“. Во Православната Црква со ова име се наречени светите ликови на Бога, Спасителот наш Господ Исус Христос, Неговата Пречиста Мајка – Пресветата Богородица и светиите.

Дали почитувањето и употребувањето на светите икони е спротивно на втората Божја заповед? Тоа би било спротивно кога ние би ги обоготворувале иконите. Но, **светите икони се исто како што се светите книги, само напишани со бои, место со букви** (Свети Григориј Богослов).

Светата Црква го востановила иконопочитувањето на Семиот вселенски собор. За иконопочитувањето и иконопоклонувањето многу свети отци маченички пострадале од еретиците – иконоборци.

Верникот, кога се поклонува пред светата икона, **во својот ум го гледа Бога или светителот што е претставен на иконата, а не самата икона**. Таков е односот кон иконите во Православната Црква.

Ние, молејќи се пред светите икони и целивајќи ги, **не се молиме на дрвото, на штицата, платното, металот, кожата, хартијата или на бојата** – не на материјалот од кој е направена иконата, туку со умот и со срцето му се обраќаме на ликот што е претставен на неа.

Целивајќи го ликот претставен на светите икони, ние со мислите го целиваме вистинскиот светител, кој е вистински жива, света личност во небесната Црква и се молиме да биде наш застапник пред Бога.

Преку насликаниот лик на светата икона, ние мисловно се пренесуваме кон светителот, кого што го претставува иконата – како што преку фотографиите од нашите најмили и најблиски, мисловно се пренесуваме на нив, иако тие не се со нас, односно, иако се некаде далеку или си отишле од овој свет. Сликата ни го потпомага сеќавањето за нашите роднини и пријатели, па така и иконата нè доближува до светите ликови што ги почитуваме и на коишто им се молиме за застапништво пред Бога.

Во нашево време, се обновува и се шири погрешното учење на разни секти, дека не треба да ги почитуваме светите икони, светите мошти, светителите и светиот крст. Тоа е погрешно и нецрковно учење.

Оваа негативна забелешка против иконопочитувањето ја даваат сектите.

Светите икони не се идоли и почитувањето на иконите не се противи на втората Божја заповед. Иконопоклопувањето не е идолопоклонство, туку вистинско христијанство.

Црквата Христова не е идолопоклоничка.

Токму Светото Православие ги исфрли идолиите од Балканскиот Полуостров. Христијанството ги очисти Атина и Рим од идолските кипови и храмови. Тоа ги исфрли идолските „богови“ Јупитер, Дијана во Ефес, Астарот во Вавилон и Изид во Египет. Перун го симна од Киевскиот Рид и го фрли во Дњепар и отфрли сè што било многубожечко и идолско во Азија, северна Африка и во Европа. Сето тоа го уништила Светата Црква Христова, давајќи милиони жртви – свети маченици за верата во вистинскиот Бог.

Како што е денот различен од ноќта, така се различни христијанските свети икони од паганските идоли. Идолиите се кипови на измислените и вообразени битија, а на светите икони се претставени светителите кои навистина живееле на овој свет и со својата вера Го просла-

виле Христа на земјава, а се удостоиле со царство Божје на небото.

Идолите го отргнуваат човекот од вистинскиот Бог, а иконите Го приведуваат кон вистинскиот Бог. Светиот Јован Богослов препорачува и вели: „Чеда, пазете се од идолите“ (1. Јов. 5,21).

Ние само на Бога Му се поклонуваме и Му служиме, а светиите ги почитуваме како личности, кои со својот живот и дела на земјава Го прославиле Бога, па Бог и нив ги прославил, така што и преку нив, преку нивните мошти и икони ја излива Својата милост кон нас, преку разни чудотворства.

Ете, првата **икона со ликот на Господа Исуса Христа**, според црковното предание, Бог ни ја дал на чуден начин. Тоа се случило кога одел Господ Исус Христос низ Ерусалим, носејќи го крстот кон Голгота, каде што требало, според пресудата, да биде распнат, да пострада и да умре на крстот заради нас и заради нашето спасение. И тогаш, на патот излегол многуброен народ да видат што ќе се случи. Низ луѓето, една жена, сожалувајќи се, пришла кон Исуса и Му подала крпа од бело платно, за да си Го избрише испотеното, исплукано и испотепано лице. Спасителот, кога го избришал Своето Божје лице, на платнената крпа останал Неговиот неракотворен лик. Затоа оваа икона се вика **неракотворен Христов лик**, бидејќи него не го изработила уметничка рака на некој сликар, туку самиот Господ Исус Христос, на чуден начин, го оставил Својот лик како образец за неговиот Богочовечки иконографски лик. Тоа платно и денес се чува. Во чест на неракотворниот Христов лик востановен е празник во Црквата, на 16 август (стар стил), односно на 29 август, по нов стил.

На ист начин, ние, православните христијани, го почитуваме и светиот крст, како најсвет предмет во Црквата.

Крстот е знак на Синот Божји.

Крстот е белег на христијанството.

Крстот е орудие на нашето спасение.

Со Својата смрт на крстот, Господ Исус Христос го освети крстот, го сруши ѓаволот и го изврши спасението на светот.

Затоа, злите духови не можат да го поднесат крстот и бегаат од него. Тоа народот го искажал и во народната мисла: „Бега како ѓаволот од крст“.

Почитувањето на светиот крст не е идолопоклонство.

Чесниот крст е најсвет предмет во Црквата.

Светиот крст на којшто бил распнат Господ Исус Христос е пронајден на чуден начин. Тоа се случило во IV век, кога светата Елена, мајка му на царот Константин, пронашла три крста на Голгота и, за да откријат кој од нив е Христовиот крст, по предлог на ерусалимскиот епископ Макариј, ги ставале крстовите, еден по еден, врз еден мртовец, кого во тој момент го носеле за погреб. Кога го ставиле крстот Христов врз мртовецот, тој оживел. Така се потврдила нивната вера и се пројавила силата на светиот крст. Во спомен на тој настан Светата Црква го одбележува празникот **Крстовден**.

Крстниот знак е оружје против злите духови.

Пример: На светиот Симеон Столпник му се јавил ѓаволот преправен како светол ангел со огнени коли и коњи и му рекол: „Еве, Бог ме испрати со огнена кола да те земам и да те однесам на небо како свети Илија. Ти си го заслужил тоа со својот свет живот и дојде часот да вкусиш плод од твојот труд и да примиш круна од рацете Господови. Побрзај, слуго Господов, да Го видиш твојот Творец и да Му се поклониш! Свети Симеон не знаел дека е тоа ѓаволска измама, па извикал: „Господи, зарем и мене грешниот сакаш да ме земеш на небо!“ Ја подигнал ногата да се качи во колата и во тој момент, по обичај, се прекрстил. Штом го направил тоа, привидението исчезнало. По ова свети Симеон долго се каел што поверувал на ѓаволската лага. (Видете во житијата на светиите за свети Симеон Столпник на 1–ви

септември по стар стил или 14 септември по нов стил).

Монасите Калист и Игнатиј велат дека преподобниот Јован Вострски кој имал од Бога добиено власт над злите духови, еднаш, ги прашал демоните од што тие најмногу се плашат кај христијаните? Тие му одговориле: од крстот, од крстењето, од крштението и од причеста.

Гатачот Кипријан сакал да го освои срцето на девицата Јустина, но не успеал и за тоа го ангажирал дури и лошиот дух со кој бил во врска преку гатањето. Но и злодухот не успеал. Кога го прашал Кипријан злодухот со што се спротивставувала таа, тој рекол: „Со крстниот знак на кој ние не можеме да гледаме и веднаш бегаме“ (Читајте во Минејот за 2 октомври, односно 15 октомври, по нов стил).

Почитувањето на светиите и нивните свети икони и свети мошти е израз на богопочитувањето. Безброј се примерите на **чудотворствата извршени од светиите и од светите икони**. (Прочитајте во житијата на свети Никола – 19 декември, свети Поликарп – 23 февруари, свети Архангел Михаел – 6 септември, свети Онуфриј – 12 јуни, преподобен Јосиф Песнописец – 5 април, свети Јован Дамаскин – 4 декември, свети Димитриј – 26 октомври, свети Кузман и Дамјан – 1 јули, свети Григориј – 19 декември, – 1 ноември – сите датуми се по стар стил); (Прочитајте ги житијата на свети Наум и свети Климент, охридските чудотворци и нивните примери на постојано живи чудотворења).

Сево ова сведочи дека **светителите се наши живи застапници пред Бога и помошници во нашите неволји**. Затоа должното почитување кон нив значи богопрославување. Достојна **почит** е потребна и кон **светите мошти и светите реликвии**.

Ние **ги почитуваме и светите ангели**, Пресвета Богородица и светиите, како и нивните свети икони и мошти, но не ги обожуваме и не им се поклонуваме, ниту им служиме како на богови, туку само како на Божји свети угодници.

Има безброј примери на **чудотворни икони**, особено иконите на Пресвета Богородица, а и од светиите.

Светиите не се мртви, туку се живи и се молат на Бога за нас. Тие се наши застапници пред Господа. Тие им помагаат на оние, кои им се молат. Такви примери има безброј во житијата на светиите, особено познати се примерите од свети Никола Чудотворец, свети Наум Охридски, свети Климент Охридски, света Петка и други.

Значи, втората Божја заповед не го забранува правилното почитување на светиите, на светите икони, светиите мошти и на светиот крст, оти тоа, всушност, претставува вистинско богопочитување, а го забранува идолослужението и идолопоклонувањето.

ОДГОВОРИ СИ НА СЛЕДНИВЕ ПРАШАЊА:

- 1) Не обожуваш ли нешто или некого од луѓето или созданијата?
- 2) Во обичниот разговор, кога сакаш да кажеш дека нешто ти се допаѓа или ти е убаво и го сакаш, го употребуваш ли изразот „обожувам“? Не употребувај го!
- 3) Ги почитуваш ли правилно светите икони и светите мошти?
- 4) Имаш ли во својот дом свети икони: на Господа Исуса Христа, Пресвета Богородица и особено на почитуваниот светител и закрилник?
- 5) Палиш ли кандило во својот дом?
- 6) Носиш ли свет крст?
- 7) Се крстиш ли кога треба и дали тоа го правиш правилно?
- 8) Не прикажуваш ли лицемерна набожност како фарисеите?
- 9) Не отстапуваш ли од моралната чистота поради таканаречениот нов дух на верата?
- 10) Си се срамувал ли да ја изразиш својата набожност, на

пример, да се прекрстиш или да се помолиш пред световните луѓе?

11) Си премолчувал ли да го заштитиш Божјото име или свештените предмети од потценување и валкање (Марко 9,38; Матеј 10,32-33)?

12) Не ти станува ли идол среброљубието, човекоугодувањето или себеугодувањето, почестите, наградите и сл.?

Третата Божја заповед гласи:

„НЕ ГО ИЗГОВАРАЈ НАПРАЗНО ИМЕТО НА ГОСПОДА, ТВОЈОТ БОГ!“

Третата заповед бара од нас да имаме **најголема почит кон името Божјо** и да не Го спомнуваме Бога непотребно и во обичните разговори.

Ние ги прославуваме имињата и на значајни, големи, истакнати личности, оддавајќи им почит и слава. А, ако таква чест и слава им оддаваме на луѓето, тогаш како можеме да не Го славиме Бога и напразно да го изговараме името Божјо?

Божјото име е најсвето. Него треба да го изговараме со најголемо стравопочитување. Така треба и во молитвите да го повикуваме.

Познат е примерот со славниот англиски астроном Исак Њутн, кој имал длабока почит кон семоќноста и мудроста на Бога Творецот, па затоа, секогаш, кога во негово присуство ќе се изговорело Божјото име, Њутн ја подигнувал шапката и побожно се поклонувал.

Кога се смета дека е напразно изговорено името Божјо?

Тогаш, **кога се изговара Божјото име без почитта** што ја заслужува Бог, односно кога се изговара без побожност и непотребно. Така, на пример, кога се хули на Бога или се обесчестува најсветото име со пцост – со пцуење кон Него, тогаш напразно и бесмислено го изговараме името Божјо.

Со третата заповед **се забранува:**

1. Богохулството или дрско изразување за Бога и Божјото име;

2. Роптање кон Бога и негодување кон Божјото провидение;

3. Потценување на светите предмети и нивно потфрлање или употреба за подбив или недостојна примена;

4. Невнимателност во молитвата;

5. Нарушување и неисполнување на ветувањата дадени на Бога;

6. Грдење на Божјото име со пцост.

Меѓу луѓето има и една многу лоша, зла и срамна навика, па често **во груби, некултурни и непристојни форми се спомнува името Божјо**, па дури и **се пцуе**.

Човекот, кој се моли на Бога, а и пцуе, е како извор од кој до пладне тече чиста вода, а потоа губре и отров.

Пцуењето е заразно зло што се шири како епидемија меѓу луѓето. Какво добро може да очекува оној човек, кој го обесчестува името Божјо? Тој ќе добие проклетство за себеси и за својот дом – за своето семејство.

Со пцуењето човекот се понижува повеќе и од животните. Ете, ако одејќи по пат со коњот свој, некој те испрска со кал тебе и коњот, коњот молчи и трпи, а ти пцуеш. Ако има корист од пцуењето, научи го и коњот да пцуе, а, ако нема корист, тогаш научи се ти од коњот да не пцуеш.

Ѓаволот ги учи луѓето да пцујат на сè, па и на Бога.

За жал, тоа ѓаволско „школо“ го прифаќаат многумина. И затоа, ќе чуеш како Го пцујат Бога, а никој не го пцуе ѓаволот. Така ги учи тој, а кој го прифаќа ѓаволското учење, станува ѓаволски соработник и нека чека зло да го снајде, оти ѓаволот е „татко на секое зло“!

Ние, постојано внимаваме да не си ги извалкаме рацете, или нозете, или облеката, а не внимаваме да не ја извалкаме устата и душата со пцуење. **Подобро е човекот да е нем, отколку да пцуе.**

Во Светото писмо се вели: „Кoj ја чува устата своја, тој ја чува душата своја“ (Изрек. 13, 3).

Во Светото евангелие Господ Исус Христос рекол дека ќе одговараат луѓето пред Судот Божји за секој свој збор (Матеј 12, 34–37). Тоа да не го забораваме никогаш!

Некои од оние, кои хулат на Бога и Го пцујат, Бог ги казнува уште овде на земјава, за да ги опомене и нив и другите и да нè предупреди сите нас, да бидеме внимателни во нашите зборови и дела, оти според тоа ќе ја добиеме наградата или казната.

Еден човек, постојано го пцуел Бога и хулел на Него, на Црквата и на свештениците. Еднаш на работа, во фабриката каде што работел, пред своите другари со најгласни зборови се изразил кон Бога, кон Мајката Божја – Пресвета Богородица, кон светителите, кон Црквата и кон свештениците и рекол дека тој сè тоа би го спалил. Другите се чудеа на неговиот бес и, ете, по некое време чуле страшно викање, притрчале и го нашле како гори и чади, зафатен за една одголена жица со електрична енергија со висок напон. Не можеле да му помогнат, бидејќи брзо се кумурдисал и умрел.

Така жално и грозно завршуваат оние што се ругаат со Бога и со Божјото име.

Затоа, го молам, секој што напразно, односно непотребно го изговара Божјото име или Бога Го навредува, или ако хули, или пцуе, веднаш да престане и да се откаже од тие ниски и човеконедостојни навик и да не ги изговара, инаку проклетството и казната нема да ги одмине, ниту него, ниту неговиот дом – или сега или во вечноста.

7. Името Божјо се изговара напразно и кога се употребува без потреба како **повторалка (поговорка)**, односно збор **со името Божјо** што го употребува човек често при зборувањето, **без никаква функционалност и сериозност**, дури и необмислено. Истото, луѓето обич-

но го прават кога роптаат и негодуваат против Бога, при тешкотиите и неволите во животот, за кои Бог некогаш не може да биде виновен, туку само ние.

8. Напрасно е изговорено Божјото име и **кога се колнеме за сè и сешто** или друг заколнуваме, како на пример, често употребуваните зборови: „Бога ми“ или „Жити Бога“ и сл. Ова значи лесномислено употребување на клетвата во обичните разговори. Тоа е напрасно изговарање на името Божјо и тоа го забранува третата заповед од Декалогот.

9. Исто така, грешиме кон Бога и кон оваа трета Божја заповед и кога криво **се колнеме пред Бога - кривоклетство**, а дадената заклетва не ја исполнуваме. Така се заколнал некогаш Саул во Господа Бога, дека нема да го убие Давида (1. Цар. 19, 6), а ја погазил клетвата (1. Цар. 19, 10–11). Се заколнал така и Исав пред Јакова и др.

Господ сака луѓето секогаш да ја зборуваат вистината и тогаш ќе нема потреба од заколнување, а ќе нема и кривоклетство. Оној, пак, што зборува лага, а се колне во Бога дека зборува вистина, заслужува казна Божја. Таа казна, таквите, секако ќе ја добијат на Божјиот суд, но некои, ја добиваат и благовремено уште овде на земјава. Во народната песна се вели: „Уште зборот не до рече, му прснаа двете очи...“.

Кривоклетникот се предава во власт на злите духови.

Кривоклетството донесува големи несреќи, а вистината се обелоденува и се дознава.

Во Киев живееле двајца пријатели Јован и Сергеј. Јован, пред својата смрт, еден дел од своите пари го дал на Никон – игуменот на Печерската манастирска лавра, за да ги раздаде на сиромаси, а останатиот поголем дел му го дал на пријателот Сергеј, велејќи му: „Еве, ти го оставам на грижа мојот малолетен син Захариј и овие пари – земи ги и чувај ги, па кога ќе порасне, дај му ги нему“. Сергеј ги зел парите и Јован умрел. Захариј, кога

пораснал, му ги побарал парите на Сергеј, кои ги добил на чување. Меѓутоа, Сергеј му рекол: „Татко ти, сето свое богатство го даде на Бога. Од Него барај злато и сребро, а јас не ти должам ништо. Татко ти направи добро дело и сè што имаше го раздаде на сиромаси, а тебе не ти остави ништо – лути му се нему“. Захариј тогаш заплакал и продолжил да го моли Сергеја да му даде барем половина, барем една третина и на крајот барем десетина, но Сергеј бил неумолив. Тогаш Захариј му предложил на Сергеј да појдат в црква и пред иконата на Пресвета Богородица да се заколне дека не добил ништо од неговиот пријател Јован. Сергеј се согласил, дошол в црква, застанал пред иконата на Мајката Божја и рекол: „Се заколнувам дека од Јована, татко му на Захариј не сум земал никакви пари на чување“. Потоа пришол кон иконата да ја целива, но некоја невидлива сила го турнала назад и тој во изнеможност и силен страв, извикал: „Свети отци и духовници, спасете ме! Не дозволувајте да ме погуби немилосртивниот ангел! Јас сум во рацете на злите духови и сега многу ѓаволи ме опкружија. Злато и сребро добив од татко му на Захариј на чување и тоа е скриено во мојата соба. Земете го, само спасете ме од злите духови!“

За ова дознале сите во манастирот и се исплашиле, а според зборовите на Сергеј ги нашле парите во неговата соба (За ова чудо прочитајте во Минејот за 4 март, стар стил).

10. Клетвопрестапништво е кога не ја исполнуваме справедливата и законска заклетва.

Во Светото писмо забрането е колнењето и лесномисленото изговарање на името Божјо, во нашите општи разговори. Господ Исус Христос рекол: „*Јас, пак, ви велам: не колнете се воопшто - ниту во небото, оти тоа е престол Божји; ниту во земјата, зашто таа е подножје на нозете Негови; ниту во Ерусалим, оти тоа е град на великиот цар. Не колнете се ни во главата своја, зашто не можете ни едно влакно од косата своја да го направите бело или црно. Но зборот ваш да биде: да, да, - не,*

не, а сè што е повеќе од тоа, од лукавиот е“ (Матеј 5, 34–37).

Значи ли дека со ова се забранува и секоја заклетва во општествениот живот – во судот или Црквата?

Светиот апостол Павле вели: „Луѓето, пак, се колнат во погорно од себеси, и клетвата како потврда на секоја нивна препирка тура крај. Затоа Бог, кога на наследниците на ветувањето сакаше нарочно да им ја покаже Својата неизменлива волја, **посведочи со клетва**“ (Евр. 6,16–17).

Од ова треба да заклучиме дека, штом и Бог употребува клетва за уверување, тогаш значи дека е позволено и ние да употребиме клетва во некои важни и неопходни случаи со цврста решеност да ја исполниме праведната клетва.

Клетвата е дозволена кога треба да се посведочи правдата за некој човек, на пример, на суд. Исто така, заклетвата ја јакне и зацврстува волјата и решеноста да се успее во доброто и да се чува правдата. Таква е заклетвата при воената обврска, при стапувањето во некоја судска и одговорна должност, при ракополагањето за свештеник, хиротонијата на епископ или изборот на архиепископ – поглавар на Црквата.

Употребувале ли клетва светите ангели и светите апостоли?

Во Откровението на светиот Јован Богослов се вели дека апостолот Јован видел ангел, кој „се заколна во Оној, Кој живее во век и веков, и Кој го создал небото и сè што е на него, земјата и сè што е на неа и морето и сè што е во него - дека не ќе има веќе време“ (Откр. 10, 6).

И светиот апостол Павле го повикувал Бога за сведок на неговите зборови, велејќи: „Бог ми е сведок колку многу ве сакам сите вас со љубовта на Исуса Христа“ (Филип. 1, 8).

Затоа, Божјото име треба секогаш да го спомнуваме со

стравопочит и побожност, во молитвите и благопожелбите, како што се: „Господ да ти помогне!“, „Со Божја помош!“, „Боже помогни!“ или благодарејќи, односно, искажувајќи благодарност кон Бога, велејќи: „Му благодарам на Бога“, „Голем е Господ“, „Слава Тебе Господи, слава Тебе“ и сл.

Вака правилно употребеното Божјо име е корисно, бидејќи и демоните се плашат од најсветото име.

Тоа е најголемо и најсвето и секогаш треба да го изговараме со почит. На светите богослужби тоа се изговара со најголема почит и побожност.

И големите научници секогаш го изговарале името Божјо со почит и побожност.

Во Стариот завет напразното и непристојното изговарање на името Божјо се казнувало со каменување: „И му рече Господ на Мојсеја, велејќи: „И кажи им на синовите Израилеви: секој што ќе похули на својот Бог, ќе го прими својот грев; и оној што ќе го навреди името Господово, треба да умре, со камења да го убие сиот народ; било да е тој придојден или тукашен, ако похули на името Господово, да умре“ (3. Мој. 24,13,15–16).

А, Господ Исус Христос рекол: „И ви велам, дека за секој лош збор, што ќе го изговораат луѓето, ќе одговараат на судниот ден; оти **по зборовите твои ќе бидеш оправдан, и по зборовите свои ќе бидеш суден**“ (Матеј 12, 36–37).

Лошиот збор, напразното изговарање на името Божјо или пцоста е уривање на човечкото достоинство, некултурност и грев. Културниот и воспитан човек не го прави тоа.

ОДГОВОРИ СИ НА СЛЕДНИВЕ ПРАШАЊА:

- 1) Дали напразно си го спомнувал Божјото име во разговор или во клетва или во лажно кажување?
- 2) Си се колнел ли во Бога, макар и за правда, но за малку важни работи, без потреба и лесномислено?
- 3) Се колнеш ли во името на светиот крст, во името на некој светител или некој празник, во својата душа, во животот или во здравјето свое?
- 4) Си Му ветувал ли нешто на Бога, на Црквата или на некој од светиите, а да не си го исполнил?
- 5) Дали при заколнувањето си употребувал итрина и лукавство, односно дали си зборувал едно, а си мислел на друго?
- 6) Дали си принудувал некого непотребно да се колне?
- 7) Да не си сокривал нешто на исповед или да не си говорел лажно?
- 8) Си го употребувал ли името Божјо во шеги, анегдоти, забави и непристојни разговори и песни?
- 9) Дали си Го повикувал Бога или светиите на помош во лоши работи или при измами во трговија?
- 10) Дали си бил расеан и невнимателен, за време на молитва и богослужение (Матеј 15, 8-9)?

Четвртата Божја заповед гласи:

**„СПОМНУВАЈ СИ ЗА ДЕНОТ НА ОДМОРОТ,
ЗА ДА ГО ПРАЗНУВАШ. ШЕСТ ДЕНА
РАБОТИ И СВРШИ ГИ СИТЕ РАБОТИ, А
СЕДМИОТ ДЕН ПОСВЕТИ ГО НА ГОСПОДА
ТВОЈОТ БОГ!“**

Оваа заповед ни наредува шест дена да работиме, а седмиот ден да го посветиме на одморот, односно на Бога, бидејќи за шест дена Бог ги создаде небото и земјата со сиот жив свет, а на крајот, како круна на сите созданија, го создаде и човекот, а седмиот ден го остави за одмор (Видете во Светото писмо: 1. Мој. 2, 8; 2. Петр. 3, 8; Псал. 89, 4).

Бог му дал **заповед на човекот да работи**. Веднаш по создавањето го поставил човекот да работи и да господари над земјата и над сè што е на неа (Прочитајте ги Божјите наредби во Светата Библија: 1. Мој. 1, 27–28; 2,15).

Според тоа, **заповедта за работа е прва наредба што им ја дал Бог на луѓето**, на земјава.

Спасителот наш Господ Исус Христос и светите апостоли биле особено трудољубиви и ни дале пример дека треба и ние да бидеме трудољубиви и да работиме.

Господ Исус Христос во Назарет, пред да ја започне својата месијанска дејност, работел кај дрводелецот Јосиф, а потоа постојано и без одмор проповедал и чудотворел меѓу луѓето.

Апостолите го следеле примерот на Господа, па затоа, како што стои запишано во Светата Библија, светиот апостол Павле рекол: **„Кој не сака да работи, нека и**

не јаде“ (2. Сол. 3,10; Дела 20, 33–34), а светителите велеле: „невработениот ум и слободните раце, ѓаволот брзо ги вработува со злодела“.

Без работа нема живот. Човековата рака е „жива алатка“, која Бог Создателот ја создал за да работи.

Работејќи, ние стануваме соработници на Бога, оти Бог постојано работи, промислува и како Седржител управува со сè во вселената. Затоа, кога сакаш нешто да работиш, прекрсти се, помоли Му се на Господа и помисли дали Бог би ја работел таа работа, па така никогаш нема да работиш погрешна работа, а Бога ќе Го имаш за свој соработник и твојата работа ќе биде благословена и ќе вроди со плод.

Мрзливоста е тежок грев, од кој боледува само човечкиот род, бидејќи нема мрзливост кај животните. Затоа мудриот Соломон ги повикува луѓето да се угледаат на животните и вели: „Оди кај мравката, мрзливче, види ја нејзината работа и биди мудар. Таа нема ниту началник, ни настојник, ниту заповедник; но ја приготвува храната лете, ја собира во време на жетва храната своја. Или оди кај пчелата и види, колку е трудољубива, каква пофална работа врши; трудот нејзин го употребуваат за здравје и царевите и обичните луѓе; неа ја сакаат сите, и таа е славна; иако по силата е слаба, но по мудроста е почитувана. До кога, мрзливче, ќе спиеш? Кога ќе станеш од сонот? Малку ќе поспиеш, малку ќе подремеш, малку со скрстени раце ќе полежиш; и ќе дојде сиромаштијата твоја како патник, и немаштијата твоја како разбојник. Ако, пак, не бидеш мрзлив, жетвата твоја ќе дојде како извор, а скудноста ќе избега далеку од тебе“ (Изрек. 6, 6–11). Ете, малите животинки, мравката и пчелата, неуморно ги извршуваат своите работни задачи зададени од Бога –нивниот Создател, а човекот не ја почитува Божјата заповед.

Мрзливоста е оружје со кое злите духови ги убиваат душите на луѓето, оти мрзливо невработените, ѓаволот брзо ги вработува со злодела.

Сета своја работа секогаш сметај ја како соработка на Бога и никогаш нема да правиш лошо, туку само добро.

Целата вселена е огромна работилница каде што се работи. Кога ќе станеш наутро, ќе видиш дека сонцето веќе работело, како и водата, воздухот, тревата, растенијата, животните и сè што е на земјава. Само човекот може да се определи против работата, иако во неговото тело сè работи: и срцето, и дробовите, и бубрезите, и желудникот, и мозокот, и сè. Зошто само ти да бидеш неработник, човеку!?

Работете, бидете трудољубиви и научете ги и вашите деца на трудољубивост, ако им мислите добро!?

Некој човек бил многу вреден и имал многу богатство. Тој имал три сина и две ќерки. Кога му забележувале дека не му треба толку многу богатство, тој велел: „Јас морам да ги обезбедам децата мои, па тие да не се мачат“. Тоа го чуле неговите синови и си рекле дека имаат сè, па не треба да работат и станале мрзливи. По смртта на татко им навистина наследиле огромно богатство, па мрзливите деца почнале да живеат раскошно и неморално, трошејќи од наследеното.

Татко им посакал да дојде од оној свет и да ги види своите синови како живеат без мака и без пот. Бог му допуштил и тој дошол во својот дом. Кога чукнал на вратата, му отворил некој непознат човек и таткото прашал каде се неговите синови. Човекот му кажал дека тие се во затвор. Мрзливоста и богатството ги одвеле по кафеани, станале пијаници, кавгаџии, неморални и убијци. Тогаш, нивниот татко воздивнал и рекол: „Ах, будала татко, јас мислев да создадам рај за своите деца, но сум им создал пекол“.

Научете ги децата на работа, а не на уживање. Наследеното богатство е душепогубно за неработниците. На таквото наследство се радува повеќе ѓаволот, отколку ангелот, оти ѓаволот најлесно ги расипува луѓето, особено неработните, преку наследеното богатство.

Затоа работи, труди се и најнапред научи ги твоите деца да работат, да го ценат трудот и да уживаат во работата. Работењето да им причинува задоволство, а не наметнат товар. Со работата, тие ќе бидат од полза за себе, за своите најблиски и за општеството.

Во четвртата заповед, под ДЕН ЗА ОДМОР се разбира НЕДЕЛАТА, а и сите други празници посветени на Бога, на Пресвета Богородица и на светиите.

До Христовото воскресение саботата била ден за одмор, а по воскресението Христово, христијаните започнале неделата да ја празнуваат како ден за одмор и во тој ден да се собираат на молитва, како што пишува во Светото писмо (прочитајте: Дела 20, 7; Откр. 1, 10).

Современите еретици – сектите, односно **саботарите**, се изјаснуваат против празнувањето на неделата како „ден Господов“, ден посветен на Бога. Тие ја празнуваат саботата и тоа според еврејскиот обичај. Иако знаат дека еврејските првосвештеници и старешини Го убија Господа Исуса Христа, затоа што не ја празнуваше саботата, тие, сепак, се на страната на Христовите убијци и се против Христа. Празнувањето на саботата за нив како да е најважна работа и Бог наредил да се празнува саботата, велат тие, а тоа не е точно. Бог не наредил да се празнува саботата, туку седмиот ден да биде ден за одмор. Сабота (сабат) е еврејски збор и значи одмор. За нашата душа вистински одмор е оној ден кога Господ Исус Христос воскреснал од мртвите, ја победил смртта и ни дарувал вечен живот, а тој Голем Ден – Велигден – Ден на воскресението е неделата.

Неделата се празнува како седми ден, по секои шест дена работни – седмиот е празникот, но не како последен ден од седмицата – саботен ден, туку првиот ден од седмицата, во кој воскреснал Спасителот наш Господ Исус Христос и затоа во црковнословенскиот и рускиот јазик, овој ден се вика „воскресение“, а на грчки јазик „Κυριακή ημέρα“ = „Господов ден“, денот што му е посветен на Бога.

Неделата е денот кога воскреснал нашиот Спасител Господ Исус Христос и со Своето воскресение ја победил смртта и го завршил делото на спасението на луѓето. Затоа се вели дека „секоја недела е Велигден“ и затоа Велигден секогаш е во недела.

Во недела се случило и првото Христово јавување на апостолите по воскресението, како и слегувањето на Светиот Дух врз апостолите, па затоа и Духовден секогаш е во недела.

Затоа, неделата станува празник за верниците во Црквата Христова.

Се спомнува ли во **Светото писмо за празнувањето на неделата?**

Во Светата Библија, во книгата Дела на светите апостоли се вели; **„Во првиот ден од седмицата, кога се беа собрале учениците за да прекршат леб“**, т. е. за извршување на Светата тајна Евхаристија (Дела 20, 7), значи се собирале во неделен ден на богослужение – и ја празнувале неделата.

Дали во зборовите од четвртата Божја заповед, спомнувајќи си за „денот на одморот“, се подразбираат и други денови за празнување?

Да. Како што во Стариот завет под сабота се разбирале и други празнични денови, востановени за празнување, или за пост, како на пример, празниците: Пасха, Очистување и др., така и во Новиот завет, **со оваа Божја заповед се опфатени и празнувањата на сите христијански празници и пости.**

Христијаните уште од најстари времиња ги прославувале најважните настани од животот на Господа Исуса Христа и Пресвета Богородица. Така се востановиле и првите црковни празници. Потоа, почнале да ги празнуваат и деновите на светиите, коишто биле луѓе во сè исти со сите луѓе, но со својот побожен живот, непоколебливата вера и добрите дела го здобиле блаженството и славата на светоста.

Сите празници во Православната Црква се поделени на: Господови, Богородични, светителски и празници на ангелите и крстот. Во празничните денови Го прославуваме Господа, Мајката Божја и светиите.

Позначајни православни црковни празници се:

■ **ВЕЛИГДЕН - Воскресение Христово.** Тој е Празник над празниците.

■ **Дванаесет големи празници:**

Господови празници:

- Рождество Христово (Божик),
- Богојавление (Водици),
- Влегувањето на Христа во Ерусалим, (Цветници),
- Вознесение Христово (Спасовден),
- Педесетница (Духовден),
- Преображение Господово и
- Воздвижение на чесниот крст (Крстовден).

■ **Богородични празници:**

- Раѓање на Пресвета Богородица (Мала Богородица),
- Воведение на Пресвета Богородица во храмот (Пречиста),
- Сретение Господово,
- Благовештение (Благовец),
- Успение на Пресвета Богородица (Голема Богородица).

■ **Празници кои не се вброени во дванаесетте големи празници:**

- Обрезание Господово,
- Велики Петок (ден на страдањата и смртта на Господа Исуса Христа),
- Покров на Пресвета Богородица,
- Раѓање на свети Јован Крстител (Иванден),

- Светите апостоли Петар и Павле (Петровден),
- Отсекување на главата на свети Јован Крстител.

■ **Светителски празници:**

- Свети Климент Охридски
- Свети Наум Охридски,
- Свети Кирил и Методиј,
- Свети пророк Илија (Илинден),
- Света Петка (Петковден),
- Свети Никола (Николден),
- Свети Ѓорѓи (Ѓурѓовден),
- Свети Димитриј Солунски (Митровден),
- Собор на Свети Архангел Михаил (Арангеловден)

и уште многу други светителски празници, кои се забележани во православниот календар, а овде не можеме сите да ги пишуваме.

Како треба да ја празнуваме неделата или празниците, односно деновите посветени на Бога?

Четвртата заповед вели во тие денови да не работиме, во смисла, да не ги вршиме секојдневните работи за да не се отргнеме од богослужбата, односно од служењето на Бога во тие денови. Значи, во недела и во празник треба да отидеме во црква на богослужба, да посветиме грижа за душата, оти сите други денови работиме, главно, за телото, еве, тогаш е можност еден ден од седмицата да ѝ дадеме особена предност на душата.

Без грижа за душата човекот духовно овенува и се суши. Затоа, во тие денови, треба духовно да се поткрепиме и да се освежиме, а тоа значи, да појдеме в црква на богослужение, да се помолиме на Бога, да ја читаме Библијата и други книги со душекорисна содржина.

Во недела или празник треба да мислиме повеќе за Бога, да зборуваме за Бога, да водиме побожни разговори, да појдеме на посета кај болните и затвореници—

те, да им помогнеме на немоќните, старците и сиромашните и да правиме и други добри дела. Ете, тоа значат зборовите: „тој ден посвети го на Господа твојот Бог“.

Се разбира, овие побожни дела можеме да ги правиме и во работните денови, ако не бидеме спречени од секојдневните животни обврски, грижи и проблеми, но затоа, пак, Бог ни ги дал неделата и празниците и со заповед ни одредил тие дни да ги посветиме на молитвата и на добрите дела.

Ако постапуваме според оваа Божја заповед и ако ја исполнуваме правилно, тогаш, празнувајќи ја неделата со молитва кон Бога и со добри дела кон луѓето, ние ќе ја крунисаме со добро седмицата што изминала и ќе се чувствуваме духовно радосни – блажени.

Непочитувањето, пак, на оваа Божја заповед и работењето во недела и во празник не донесува корист и обично излегува наопаку. Такви примери знаете сите, сигурно сте виделе или сте чуле за некои такви во вашiot крај или некаде на друго место.

Бог некои нарушители на оваа заповед ги казнува веднаш, за поука нивна и на другите, а некои ги остава за вечната казна.

Само со од Бога благословена работа се постигнува потребното и тоа ни прави духовно задоволство и пријатни чувства, па ни служи за телесна и душевна корист. Така, честопати **работењето во недела или во празник на луѓето им донело казна од Бога** или пак, од сработеното во тој ден, место корист се добило штета.

Некој атеист (безбожник) не Го почитувал Бога, па ниту Божјата заповед за одмор. Тој, за инает, во празник или во недела одел на работа. Еднаш, во недела, го земал коњот и, минувајќи крај црквата, оние што оделе в црква ги нарекол безработници, ги навредил и нив и Бога со погрдни зборови и си заминал. Цел ден се мачел и тој и коњот без одмор. Продолжил со работата и во по-

неделникот и во вторникот, а во средата се разболел и тој и коњот. Потоа, долго време ги гледал сите како одат на работа, а тој седел болен и очаен. Него Бог го казнил во моментот, а многумина, слични на него, Бог не ги казнува веднаш, поради Неговото долготрпение, па ги чека да се поправат и да престанат со гревот. Но секој ќе излезе пред судот Божји и секој праведно ќе добие според зборовите и делата свои.

Работењето во недела или во празник е забрането, не е благословено и не донесува корист.

Господинот Раде Станковски од Чаир – Скопје (доселен од Крива Паланка) е квалитетен мајстор, сидар и фасадер. Тој кажува: „Порано работев секој ден, не знаев за недела и за празник, но Бог ме опомена и убеден сум дека Божјата заповед за празнување на неделата и празниците, треба да се почитува. Постапувај како што рекол Бог и сè ќе биде како што треба. Се случуваше, постојано, заработените пари во празничен ден или во недела, да ми бидат на штета, а не во корист. Неколкупати по работењето на празник ќе ми се разболеше некое од децата и ќе останев, поради оној еден празничен ден што сум го работел, три дена делнични да не работам, и парите од десет работни дена да ги потрошам. Честопати и јас ќе се повредев, работејќи на празник или ќе се случеше нешто утредента. Еднаш, се случи да работам и во недела и во два празника низ седмицата. Чудно, но работата толку добро ја завршив и извонредно добро ми беше пазарена, па таа седмица заработив како за повеќе од цел месец. Добивката ми правеше радост и задоволство. Така „срекен“ неделата навечер си одев со градски автобус за дома и, излегувајќи од автобусот, на автобуската станица на Бит Пазар, просто не можев да слезам од еден човек кој пред вратата на автобусот набрзина нешто собираве, некои хартии, и брзаше да си влезе во автобусот. Мене тоа ништо не ми значеше сè додека не појдов дома и кога сакав да ѝ се пофалам на мојата домаќинка со многуте заработени пари, видов дека парите ми ги не-

ма во џебот, во здравствената книшка, во која ги ставив, а која ја носам постојано со себе, заради честите Божји опомени преку повредите. Се изненадив и ја сфатив казната Божја. Тогаш решив, никогаш повеќе да не работам во празник и во неделен ден и оттогаш благословените заработени пари како да ни се зголемуваа, и сè ни врви добро – и дома и на работата. Се радувам кога ќе дојде празник или недела да си појдам в црква и да ги посетам или да ги пречекам моите пријатели и блиски“.

Вака го разбира Божјиот благослов и Божјата заповед мајсторот Раде, а ние да не ги чекаме Божјите опомени, што ги добивал тој, туку да го примаме благословот Божји од почитувањето на четвртата Божја заповед.

Затоа, оваа заповед бара седмиот ден – **неделата, кој е ден на Воскресението Христово**, да Му го посветиме на Бога, а тоа значи да мислиме на Него, да појдеме в црква на молитва, да запалиме свеќа, духовно да се освежиме и да добиеме сили за работа во наредните денови. Да помислиме за душата, оти денес современи болести кај луѓето се јавуваат најмногу затоа што ја запоставуваме душата и не ѝ го даваме нејзиното време и храна. Мислете и на телото и на сите негови потреби, но не заборавајте да мислите и за душата, оти таа е поважна од телото, дури и од целиот материјален свет и сè што е во него, како што се вели во Евангелието: „Оти каква полза е за човека, ако го придобие целиот свет, а на душата своја ѝ напакости? Или каков откуп ќе даде човек за својата душа?“ (Марко 8, 36–37, а прочитајте ја и евангелската парабола за Богатиот и сиромавиот Лазар – Лука 16, 19–31 и сè она што го кажува Господ Исус Христос за Последниот суд – Матеј 25, 31–36). Затоа, седмиот ден – неделата, посветете ѝ го на душата, на духовното закрепнување со зајакната молитва, како што рекол Бог во четвртата заповед.

Кажавме дека со оваа заповед Бог не рекол ништо да не работиме во неделите и празниците, па само да лежиме. Така никаде не е речено, туку е речено да го

посветиме тој ден на Бога и на душата.

Затоа, во неделите и во празничните денови, заради светоста на денот, не одговараат непотребни и прекумерни телесни уживања, претерани јадења и пиења и соблазнителни игри.

Христијаните коишто си допуштаат такви нешта во празничните денови, јавно ја навредуваат светоста на празникот и си навлекуваат гнев Божји. Во неделите и празниците, ако не се допушта секојдневна работа, корисна за животот, тогаш уште повеќе недопустливи се непотребните уживања.

ОДГОВОРИ СИ НА СЛЕДНИВЕ ПРАШАЊА:

- 1) Дали си ја нарушил светоста на неделните и празничните денови со световни работи без крајна потреба?
- 2) Правиш ли пренагласени гозби, пирови, игри и забави во неделите и празниците?
- 3) Почитуваш ли суеверни празници: волчов ден, глувчов ден и сл. или суеверни обичаи?
- 4) Одиш ли во неделите и празниците в црква?
- 5) Во слободното време, на празникот, читаш ли духовна литература и водиш ли побожни разговори и добри размислувања?
- 6) Разговараш ли со луѓето во црква?
- 7) За време на богослужбите мислиш ли на световни работи?
- 8) Дали во црква одиш само поради неволја и од љубопитство или од духовна потреба и според Божјата заповед?
- 9) Ја знаеш ли Господовата молитва „Оче наш“?
- 10) Се молиш ли на Бога секојдневно: наутро, напладне и навечер, пред јадење и по јадење?

11) Ги знаеш ли другите општоупотребливи молитви?

12) Постиш ли во определените пости и посни денови?

Петтата Божја заповед гласи:

„ПОЧИТУВАЈ ГО ТВОЈОТ ТАТКО И ТВОЈАТА МАЈКА ЗА ДА ТИ БИДЕ ДОБРО И ДА ПОЖИВЕЕШ ДОЛГО НА ЗЕМЈАТА!“

Во оваа заповед се бара од нас да ги почитуваме своите родители достоинствено и со уважување.

Света должност е на децата да ги почитуваат и да ги сакаат своите родители. **Почитувањето на родителите на децата им носи благослов** и од Бога и од родителите, а непочитувањето – носи проклетство и несреќа.

Родителите ги сакаат своите деца со особена љубов, која ја надминува секоја љубов.

Љубовта на родителот своето чедо го гледа уште пред да дојде на овој свет. За своето чедо родителите се готови да поднесат и најголеми жртви. Родителската љубов го следи своето чедо насекаде, па дури и кога тоа не е крај родителите, туку некаде далеку, макар и да се наоѓа на крај на светот. Љубовта на родителите никогаш не престанува. Вистинската љубов на родителот кон своето дете може сè да прости. Таа љубов може да надмине и најголема грешка и проблем на детето со цел да му помогне да ја согледа грешката и да го упати во доброто. Родителската љубов е подготвена да прифати и жртва заради своето дете.

Родителите треба да бидат постојано жива слика за добар пример на своите деца.

Многу е важна љубовта на децата кон своите родители, оти страшна е клетвата на мајчиното млеко.

Така, ние сме должни не само да ги почитуваме, туку и

да ги сакаме своите родители, а со тоа ќе добиеме и благослов од Бога и среќен и долг живот на земјава, оти така заповеда Бог.

Како ја искажуваме својата почит кон родителите?

- Ако се однесуваме кон нив со љубов и почит;
- Ако не ги навредуваме ниту со зборови, ниту со нашите постапки;
- Ако внимаваме со ништо да не ги посрамиме пред светот;
- Ако ги слушаме нивните добри совети ценејќи го нивното животно искуство;
- Ако сме им благодарни за сè што ни дале;
- Ако ги сакаме како што тие нè сакаат нас;
- Ако се грижиме за нив за време на болест;
- Ако ги помагаме во нивната старост;
- Ако не ги разгневуваме;
- Ако се молиме за нивно добро и за нивно спасение;
- Ако и по нивната смрт си спомнуваме за нив, ги исполнуваме нивните аманети и се молиме за нив правејќи помен и добри дела (давајќи милостиња) за нивните души (2. Мак. 12, 43–44; Јерем. 35, 18–19).

Таквите деца се украс на христијанското семејство.

Меѓу другото, еве, накратко, зошто треба да ги почитуваме родителите:

Затоа што преку нив Бог ни дал живот и благодарение на нивната грижа ние сме пораснале, а преку разни жртви што ги поднесувале заради нас, тие нè изгледале, нè однегувале и нè воспитале.

Тие со својата љубов нè задолжиле, па затоа треба да им бидеме благодарни и да ги почитуваме.

И на крајот, ако ги почитуваме нашите родители, тогаш и нашите деца ќе нè почитуваат нас. Оваа вистина низ историјата ја потврдило човечкото искуство.

Колку што е природно и вродено секој човек да ги почитува своите родители, толку е **тежок и противприроден гревот - непочитување на родителите** (2. Мој. 21, 16), а за оние што ги почитуваат своите родители, наградата е среќен и долг живот на земјава и блаженство во вечноста.

Во Светата Библија се вели:

„Синко, ако твоето срце биде мудро, и моето срце ќе се радува“ (Изрек. 23,15).

„Мудриот син го радува татка си, а безумниот син е тага на мајка си“ (Изрек. 10,1).

„Ако имаш синови, поучувај ги; од малечки свикнувај ги на послушност“ (Мудр. Сир. 7, 25).

Мудриот Сирах вели:

„Почитувај ги татко ти и мајка ти со сето свое срце; не заборавај ги родилните болки на твојата мајка. Помни дека од нив си роден; што можеш да им дадеш за сето она што го направиле за тебе?“ (Мудр. Сир. 7, 29–30).

■ Товит на својот син Товија, пред да умре го посветувал и му рекол: „Синко, кога ќе умрам, погребите ме и не ја оставај мајка ти; почитувај ја во сите денови на твојот живот, угодувај ѝ и не огорчувај ја. Спомнувај си, синко мој, дека таа се измачила многу за тебе уште додека била бремена со тебе, а кога ќе умре, погребите ја покрај мене во истиот гроб“ (Товит 4, 3–4).

■ Свети апостол Павле вели: *„Вие, деца, бидете им послушни на родителите свои, во името на Господа, зашто тоа е справедливо. Почитувај ги татка си и мајка си!“* - тоа е првата заповед со ветување, 'за да ти биде добро, и да живееш долго на земјата'. И, вие, татковците, не дразнете ги децата свои, туку воспитувајте ги во науката и стравот Господов!“ (Ефес. 6,1–4).

■ *„Кој ќе рече зло за таткото свој или за мајката своја, да се погуби“* (3. Мој. 29,9).

Кој не ја почитува мајка си, недостојно го носи името човек.

Затоа Бог во Стариот завет рекол: „*Кој го злоставува (пцуе) таткото свој или мајката своја, со смрт да се казни*“ (2. Мој. 21,16; Матеј 15, 4; Марко 7,10).

Ное го проколнал својот син Хам и неговото потомство затоа што се подбивал Хам со својот татко, а Авесалом бил казнет со страшна смрт затоа што се побунил против својот татко – царот Давид (2. Цар. 18, 9 и 15–17).

Многу значаен е благословот од родителите и затоа велите дека многу добрини носи исполнувањето на оваа Божја заповед.

Во Библијата се спомнуваат такви примери и се вели: **„Благословот на таткото ги утврдува домовите на децата“** (Мудр. Сирах. 3, 9). Ное ги благословил своите синови Сим и Јафет, кои го почитувале татка си (1. Мој. 9, 19–28). Исак го благословил Јакова, а Бог ги благословил синовите и внуците Рахавови (Јерем. 35, 6 и 19).

Господ Исус Христос во Новиот завет ја повторил оваа заповед пред луѓето (Матеј 15, 4), а лично Он ја почитувал оваа заповед и со дело и со збор искажувајќи достоинство кон Својата Мајка Пресвета Богородица (Матеј 15, 3–7; Лука 2, 51; Јован 19, 26).

И свети апостол Павле вели: **„Деца, на родителите свои бидете им послушни во сè, зашто тоа Му е благоугодно на Господа!“** (Кол. 3,20).

Царот Соломон достоинство ја почитувал својата мајка Вирсавија и секогаш на нозе ја дочекувал, станувал пред неа и ѝ се поклонувал (3. Цар. 2, 19), а ист е и примерот со царот Александар Македонски и неговата мајка Олимпија.

Почитувајќи ги родителите, ние се учиме да ги почитуваме авторитетите на своите претпоставени, свештените лица, учителите, кумовите, постарите луѓе и други.

Во семејствата каде ги почитуваат децата своите родители секогаш владее хармонија и децата подоцна,

како возрасни, стануваат добри самостојни членови на заедницата. Затоа, ќе речеме дека **врз петтата Божја заповед се темели радоста и хармонијата во семејството и во општеството.**

Се разбира, **во некои случаи може да се отстапи од покорноста кон родителите.** Тоа е допуштено кога бараат родителите од нас да направиме нешто противно на Божјиот закон или верата. Тогаш важи правилото од светите апостоли, дека треба да Му се покориме на Бога, а не на луѓето (Дела 4,13). Така постапила и света Злата Мегленска и многу други светители и свети примери, кои не ги послушале своите родители, кои им советувале да се одречат од Господа Исуса Христа и сл.

Има примери кога родителите со своите злосторства ги натерале нивните деца да се срамат од нив и, меѓу другото, биле принудени некои да го менуваат своето презиме за да ја загубат трагата на недобрите родители, кои ги обожувале и ги идеализирале додека биле мали и додека не знаеле за нивните злодела. Тие деца, подоцна, обично, нервно заболуваат, па најчесто го прават она што го мразеле нивните родители. Така, на пример, најмладиот син на Борман изјавил: „Изјавувам дека сум Евреин и дека немам ништо заедничко со Борман“.

Има и еден ваков пример: Во паркот се среќаваат двајца пензионери и едниот му се жали на другиот од своите деца, нарекувајќи ги разбојници и кажувајќи дека дури и го малтретираат и го тепаат.

Другиот веднаш го прашал:

- Извини, пријателе, а која вера си ти!?
- Јас сум атеист. Јас сум без вера и не верувам во Бога!
- А, така ли! – рекол другиот човек. – Е, па пријателе, ти со какво право бараш децата да те почитуваат и да ја пазат петтата Божја заповед – за почитување кон родителите, кога ти не знаеш ни за првата – за Бога? Зошто се лутиш на своите деца? Ти лично си им покажал пример на непочит преку твоето непочитување кон

Бога Отецот. Размисли добро во кого е вината?!?...

Со петтата Божја заповед се бара од нас, напоредно со родителите да ги почитуваме и оние, кои на каков било начин ги заменуваат родителите. Тоа се **духовните отци**, кои се грижат за нашиот духовен развој и спасение и кои се молат за нас (Прочитајте: Ефес. 13, 17 и 1. Петр. 5, 2–3). Потоа, **воспитувачите, учителите, добро-творите**, кои се грижат за нас, нè учат, нè воспитуваат и ни овозможуваат сè што е за нас добро и корисно.

Со оваа заповед од нас се бара должна почит и кон постарите луѓе, кои имаат животно искуство и можат да ни дадат добар совет. Во Светото писмо се вели: *„Пред се до лице станувај, почитувај го лицето на старецот и плаши се од Господа, твојот Бог“* (3. Мој. 19, 32).

Заповедта нè обврзува и на почит кон **власта**, која се грижи за нашиот мирен живот и нè штити од злосторства. Во Светото писмо се вели: *„Дајте секому, што сте му должни: кому данок - данок; кому давачка - давачка; кому страв - страв; кому чест - чест“* (Рим. 13,7; прочитајте уште и Рим. 13, 1–2; 1. Петр. 2, 17; Изрек. 24, 21 и Кол. 4, 1).

ОДГОВОРИ СИ НА СЛЕДНИВЕ ПРАШАЊА:

- 1) Си покажувал ли непочит и грубост кон своите родители?
- 2) Си ги лажел ли родителите?
- 3) Си говорел ли лошо за нив зад грбно?
- 4) Се молиш ли за нив?
- 5) Се грижиш ли за своите родители да им принесеш што им е неопходно за живот и спокојство?
- 6) Ги почитуваш ли духовните власти?
- 7) Дали си благодарен кон родителите и кон своите воспитувачи и учители?
- 8) Имаш ли завист и злоба кон некого од твоите роднини?
- 9) Ги сакаш ли родителите и блиските роднини?

- 10) Дали им завидуваш на своите деца?
- 11) Дали правиш несправедлива разлика и претпочитување меѓу своите деца?
- 12) Се молиш ли на Бога за децата, особено за малолетните деца? (Кој ќе се моли за нив, ако не нивните родители?)
- 13) Дали им всадуваш на децата љубов кон Бога, кон Црквата, кон ближните и кон доброто?
- 14) Го учиш ли твоето дете на молитва, почит кон законот и поредокот и кон благоприличност?
- 15) Дали се однесуваш безгрижно кон воспитанието и образованието на своите деца?
- 16) Постапуваш ли жестоко со децата?
- 17) Му се обраќаш ли со неприлични зборови на детето и го пцуеш ли кога го караш?
- 18) Ги соблазнуваш ли децата со своето поведење, со неприлични разговори и однесувања?
- 19) Ги правиш ли лоши децата со својата попустливост и галење?
- 20) Грешеш ли со пристрасното и толерантното однесување кон децата?
- 21) Дали ги оставаш децата на опасности, разврат и погибел поради твојата родителска негрижа за нивна благосостојба и спасение?
- 22) Ја сакаш ли Татковината и ги учиш ли на родољубие децата?
- 23) Ги воспитуваш ли да не прават кавги и раздор меѓу своите сограѓани?
- 24) Се молиш ли на Бога за мир и благоденствие (добри денови)?
- 25) Се молиш ли за умрените родители (или деца), роднини, пријатели и познати?
- 26) Дали правиш нешто што е противно на Божјите заповеди и совеста, само за да им угодиш на твоите родители или на твоите деца?

Шестата Божја заповед гласи:

„НЕ УБИВАЈ!“

Шестата заповед **го забранува убиството** на ближниот извршено од омраза, завист, корист или од одмазда (крвна освета).

Исто така, со оваа заповед **се забранува и самоубиството**, кое е еднакво на убиството, дури и полошо, бидејќи нашиот живот не ни припаѓа нам, туку на Бога. Самоубиецот не се убива само себеси, туку со себеубиството тој го убива и таткото на своето дете, сопругот на својата жена, братот на својата сестра или брат, синот на својата мајка и татко итн., а за тоа никој од нив не е согласен.

Светата Христова Црква самоубиството го смета како претежок грев. Блажени Августин рекол: *„Оној што со самоубиство се убива себеси, тој убил еден човек“*. Значи, самоубиецот се става на исто рамниште со убиецот, дури и полошо.

Во Светата Православна Црква самоубиството строго се осудува. Имено, според Четиринаесеттиот канон на Александрискиот патријарх Тимотеј, **над самоубиецот не се извршува опело и црковен погреб.**

Православната црква определила строга казна дури и за обидот за самоубиство. На оној, кој се обидел да се самоубие, Црквата му наложува 12 години епитимија. Можеби ова изгледа престоого, но оваа строгост произлегува од милоста на Црквата. Со ваквата строгост Црквата сака да ги предупреди луѓето за вечната пропаст.

Во Светото писмо спомнати се само двајца кои самите

си го одзеле својот живот: Првиот е Ахитофел – предавникот на царот Давид и вториот е Јуда – предавникот на Господа Исуса Христа.

Драги браќа и сестри, Бог допушта и страдања, и болести и тешкотии во животот, но целта е и преку сите горчини да ја излекува душата од гревот и да ја подготви за вечното спасение. Затоа, колку и да ти е тешко некогаш, сети се: прво, дека Бог знае за твоите страдања, ги допушта и ќе ти помогне; и второ, дека Бог ја знае твојата сила и рекол: „Кој претрпи до крај, ќе биде спасен!“ (Матеј 10, 22; 24, 13; Марко 13, 13).

Ако ти дојде некогаш мисла за самоубиство, веднаш отфрли ја како злонамерна и дошепнување од ѓаволот и не ја задржувај во себе.

Човек, кој е верник и кој е украсен со добродетелите: вера, љубов и надеж, тој никогаш нема да крене рака на себе и нема да си го одземе животот. Евангелската наука го храбри и го теши човекот кога е во неволи и тешкотии во животот. Таа му ја дава вистинската слика на животот.

Самоубиството е хула на Светиот Дух, бидејќи со него се разрушува храмот на Светиот Дух, а човечкото тело е „храм на Светиот Дух“.

Човекот кога ќе реши да се самоубие, тој прво Го истерува Светиот Дух од себе, потоа му се помрачува разумот и на крајот го извршува делото и се лишува од сите Божји дарови и од вечното небесно царство.

Самоубиството е најтежок смртен грев, затоа што по убиството човекот може и да се покае, а со самоубиството се лишува и од таа можност. Затоа Црквата, самоубијците како непокајани грешници не ги погребува според црковниот обред, освен во извесни случаи и тоа со одобрение од епископот (кога медицински ќе се докаже дека самоубиецот бил во тешко душевно растројство, без сознание и здравомислие).

Бог го создава човекот и му дава живот. Затоа ние не

можеме и не смееме да го одземеме она што не можеме да го дадеме, она што е туѓо – Божјо, а не наше.

Со убиството ние стануваме против Божјата своина и посегнуваме по туѓо – по она што не е наше, а е Божјо.

Ние сме Божји, а не наши. Кога ќе му скршиш грне на грнчарот, не чувствува болка грнето, туку грнчарот. Исто е и кога убиваш човек – болката на човекот е помала, отколку болката Божја. И, ако мораш да му го платиш скршеното грне на грнчарот и да одговараш за тоа, уште повеќе мораш на Бога да Му го надоместиш одзениот човечки живот и затоа убиството на другиот, претставува истовремено убиство и на себеси – самоубиство, оти **убиецот е духовно убиен**.

Затоа и кога сме полни со омраза и гнев кон својот ближен и кога крцкаме со заби пред својот противник, да се сетиме на Божјата заповед „НЕ УБИВАЈ!“ и да не ги забораваме зборовите на Господа Исуса Христа: „*Сите што се фаќаат за нож, од нож ќе загинат*“ (Матеј 26, 52).

Никој на овој свет не може да рече: „Животот е мој“. Животот нам ни е даден како дар од Бога. Никој не се родил и не дошол на светов по негова заслуга, по лична желба и барање. Бог ни го дал животот и ние сме Божји и затоа ќе полагаме сметка за добиеното како сме го употребиле.

Никој нема право да го одземе ниту својот, ниту нечиј туѓ живот.

Убивањето или самоубиството е смртен грев за кој нема простување!

Оваа Божја заповед, која вели: „Не убивај!“, **ја нарушуваат оние:**

- кои убиваат со какво било оружје или средство;
- кои посакуваат смрт за својот ближен;
- кои го мразат својот брат (1. Јов. 3,15);
- кои со лоши зборови, лоши совети и примери го соблазнуваат својот ближен и го тераат кон убиство

или самоубиство и сл.;

- кои имаат омраза, завист и злоба кон другите;
- кои предизвикуваат караници и тепачки, загрозувајќи ги другите;
- кои навредуваат стари луѓе или немоќни и болни;
- против оваа заповед грешиме и тогаш, кога можеме да го спасиме својот ближен од смрт, а не му помагаме, па дозволуваме да умре, на пример, го гледаме дека умира од глад, а не му даваме да се нахрани, ако имаме; или го гледаме дека е тешко повреден, давеник и сл., а ние не му помагаме, а можеме да го спасиме;
- кога со тешка работа и стравотни закани некого го исцрпуваме и му ја забрзуваме смртта;
- кога поради невоздржување и живеење порочен живот си го скратуваме својот живот.
- Исто така, шестата Божја заповед ја нарушуваме и кога криеме убиец и со тоа му овозможуваме повторно да убива.
- Потоа, оваа заповед ја нарушуваме и со предавството, ако некого предадеме на непријателите и тој биде убиен. Во тој случај, тој човек, всушност, ние сме го убиле, а другите само го извршиле убиството;
- исто така, ако судијата некого го осуди неправедно на смрт, а знае дека е човекот невин или сериозно и целосно не ја испита неговата вина и сл., тој, всушност го убил човекот и е виновен пред Бога како убиец;
- Потоа, убиство е и кога убивале луѓе гладигаторите по арените (најчесто христијани), заради забава на другите и за да ги развеселат своите господари и сл.

Но, јасно е, и од искуството на луѓето е потврдено, дека духот на убиениот не му дава мир на убиецот и го прогонува. Безброј такви примери сме читале, сме слушале или сме гледале на филмови.

Оваа заповед го забранува и двобојот, бидејќи секој, кој оди во двобој, оди на убиство или самоубиство. Во двобојот може да пострада невиниот, а виновникот да остане жив.

Некој можеби ќе го спомне и ќе праша за двобојот меѓу Давид и Голијат, кој е опишан во Библијата. Тој двобој, меѓу Давид и Голијат, не е обичен двобој. Имено, тие не излегле на двобој поради лични пресметки, туку нивната борба била борба меѓу вистинскиот Бог и Неговата војска и народ со војската на Божјите непријатели и идолопоклоници. Ова е поучен пример дека Бог раководи со праведните и им помага.

Исто така и **случајното убиство** е грев и подлежи на епитимија.

Абортусот е грев–убиство.

Еве, како е запишано во Светата Библија: *„И го создаде Бог човекот според образот Свој, според образот Свој го создаде; машко и женско ги создаде. И ги благослови Бог, и им рече: „Плодете се, и множете се, и наполнете ја земјата’...“* (1. Мој. 1, 27–28).

Според тоа, никој нема право да убива и да уништува луѓе или да го спречува нивното раѓање.

Децата се голема радост на родителите и за нив Господ Исус Христос рекол: *„Оставете ги децата да приоѓаат кај Мене и не пречете им, зашто на такви е царството Божјо. Вистина ви велеам, ако не се повратите и бидете како деца нема да влезете во царството небесно“* (Марко 10, 14 и Матеј 18, 3).

Абортусот е директно противставување на Божјата волја, зборови и дејствување. Затоа, тој е грев, тоа е убиство и грев над гревовите. Со абортусот се уништува човечкиот живот уште во зачнување, а со тоа се нарушува Божјата заповед за раѓање. Абортусот е грев и кон Бога, и кон човекот, и кон општеството и кон семејството.

Единствено, **убиствата по неопходност не се противни на седмата Божја заповед**, а такви се **убиствата во војна за одбрана** на својата татковина (2. Мој. 14, 13–14; 31, 6–8; 2. Парал. 10, 15), бидејќи тогаш се брани честа, слободата и својот живот и животот на своите ближни, а со тоа убиство се спречуваат едно или повеќе убиства што би ги направил напаѓачот. Такво е и **убиството по должност**, кое е извршено врз злосторник осуден на смртна казна.

Но, дали е дозволено христијаните да учествуваат **во војна** и допуштена ли е смртната казна?

Војната е големо зло, но учеството во неа е дозволено за одбрана на татковината и честа – во одбранбена војна, за да се спречи злото и да не се шири.

Смртната казна, исто така е големо зло, но тоа е допуштено во такви случаи, кога тоа се јавува како единствено средство за спречување на многубројни убиства, на пример, во војна (Прочитајте во Библијата: 2. Мој. 21 глава).

Како да ги разбереме несаканите убиства и зошто и за нив се наложува црковна епитимија?

Затоа што оној, кој не сакајќи извршил убиство, не бил доволно внимателен во сè за да ги отстрани можностите и причините за несреќата што се случила. Но, ако и во тоа не е виновен, што тогаш? Тогаш, тој прима помала епитимија за испитување на својата совест – сам да се себеиспита и да види дали Бог не допуштил да се случи несреќата како последица на неговите поранешни гревови.

Покрај телесните, постојат и духовни убиства.

Оваа заповед ги забранува и нив.

Духовно убиство е **кога се убива душата со одвојување од Бога** преку соблазни и други начини и се наведува на грев и неверие.

Одговорноста на душеубијците е поголема од одговор-

носта на телоубијците, се вели во Светото евангелие (Матеј 18, 6).

Кој е најстариот и најголемиот убиец во светот?

Ѓаволот. За него Христос рекол: „Тој е човекоубиец од почетокот“ (Јован 8, 44).

Кога не би го спречувал Бог, ѓаволот би ги убил сите луѓе во светов. Зошто? Од завист. Тој знае дека луѓето треба да го наследат царството небесно кое тој го изгубил и затоа ги мрази луѓето. Затоа тој и се нарекува човекомразец.

Но Бог, бидејќи е човекољубив, од љубов кон луѓето, ги чува нивните животи од ѓаволското зло. Луѓето убијци, пак, **се само орудие и инструмент на ѓаволот**, кои доброволно го послушале него и направиле зло.

Не треба да убиваме ни животни без потреба, ниту да се изживуваме со нив. Бог ги казнува и оние, кои ги мачат безмилосно и ги убиваат без потреба невините и недолжни животни, бидејќи и тие чувствуваат болка како и луѓето.

Грубоста кон животните преминува и во грубост кон луѓето. Еден разбојник пред да биде обесен изјавил: „Јас во младоста бев многу жесток и груб кон животните и на тој начин моето срце стана жестоко и сурово, па така, потоа лесно убивав и луѓе, но еве, својот живот го завршувам на бесилка“.

Со животните треба да се однесуваме пристojно, хумано и да ги заштитуваме. Затоа и постојат разни форуми, организации и друштва за заштита на животните.

Многу животни се пријатели и добротвори на луѓето, спасувајќи ги од разни зла и несреќи.

И птиците се големи пријатели на луѓето и добротвори, па и нив треба да ги заштитуваме и да не ги убиваме без потреба.

Еве, на пример, само една ластовичка дневно уништува

околу 5 000 муви, комарци и други инсекти со кои се храни. Така, за еден месец, две ластовички уништуваат околу 300 000 инсекти, а за цело лето додека си заминат, ќе уништат повеќе од 2 000 000 (два милиона) штетни инсекти. Тоа е голема корист за човечките населби, инаку луѓето не ќе можат да се одбранат од инсекти, муви и комарци и од заразните болести што ги шират и ги пренесуваат.

Добрината кон животните и кон птиците честопати Бог ја наградува со добро.

Така, шестата Божја заповед, забранувајќи ги сите видови убиства, бара од нас да го чуваме нашиот живот и животот на нашите ближни. Со тоа нè учи да ги сакаме луѓето, да им помагаме во неволјите, во несреќите, болестите, жалостите и немоќите, да се однесуваме љубезно и со почит, да ги измируваме скараните, да проштаваме навреди и добро да правиме секому, дури и на нашите непријатели. Така заповедал Господ Бог и Спасителот наш Исус Христос во Светото Евангелие.

ОДГОВОРИ СИ НА СЛЕДНИВЕ ПРАШАЊА:

- 1) Си убил ли некого злонамерно или не сакајќи?
- 2) Си учествувал ли во убиство донесувајќи смртоносно оружје, давајќи совет или откривајќи го скриениот?
- 3) Дали си поттикнувал некого на убиство или си помислувал зло некому?
- 4) Дали си го умрвила својот плод во утробата, само за да го скриеш својот грев сторен со друг маж?
- 5) Дали си и советувал или си ја принудил жената да абортира?
- 6) Дали се случило некој да се удавил, да изгорел или да умрел повреден во сообраќајна несреќа, а ти да не си му помогнал или да не си го спасил, а си можел?
- 7) Дали се случило некој да умрел од глад или од студ, а да

не си му подарил храна или облека?

8) Си заштитил ли незаштитени и малтретирани луѓе да не умрат?

9) Помогаш ли на вдовици и сираци?

10) Дали си го истоштил некого со тешка работа до последните негови сили?

11) Дали некому до смрт си му наштетил на неговото здравје?

12) Дали си дозволил (лекаре!) да умре некој поради твојата негрижа, мрзливост или користољубивост?

13) Дали си навредил некого, си потценил или си разгневил до длабока болка, растројство и немир, доведувајќи го до скратување на животот?

14) Чувствуваш ли лутина, непријателство и злопамтење?

15) Дали си предизвикал убиство на нечија душа преку твоите совети и насочувања кон грев или преку зборови, соблазнителни дела и примери?

16) Внимаваш ли на телесното и душевното самоубиство?

17) Си имал ли мисла за убиство, за самоубиство, за двобој или нешто слично?

18) Дали си постапувал неразумно предизвикувајќи можности за самоубиство со одење во опасности: влегување во забранувани води, во бура, во невреме, по студ, на пат непрооден и опасен (без храна и облека и во студ), приоѓање во опасности од сверови, лоши луѓе и сл., предизвикувајќи ја смртта?

19) Неводоњето грижа за сопственото здравје е опасност која предизвикува последици и до смрт: небарање или неприфаќање лекарска помош, развратен живот - постепено убивање со алкохол, дрога, наркотици, блуд, бессоница, сенокни игри и друго слично што го скратува животот предвремено!

20) Си посегнувал ли кон убивање на душата, лишувајќи се од Божјата благодат, преку гревовите: упорно противење на вистината (хулење на Бога), непокајаност, очајание и ожесточеност?

21) Си убивал ли без потреба животни и птици?

22) Си измачувал ли невини животни и птици уживајќи во нивните страдања?

23) Ја запазуваш ли чистотата во околината и убавината на природата што ја дал Бог?

24) Се застапуваш ли за еколошки чиста и здрава средина каде нема убивање на ништо што е живо, на ниту еден можен начин?

25) Шестата заповед не само што вели со ништо да не му наштетуваме на животот на ближниот и на нашиот живот, туку дава и обврски:

- Не само никого да не разжалуваш и повредуваш со збор или со дело, туку со сите да се однесуваш кротко, дружељубиво, пристојно и љубезно;
- Да се помириш со скараните и да ја бараш правдата;
- Навредите трпеливо да ги поднесуваш и да ја бараш правдата;
- Да им проштеваш на сите, дури и на непријателите.

Седмата Божја заповед гласи:

„НЕ ПРАВИ ПРЕЉУБА!“

Седмата Божја заповед забранува незаконски полов однос, како и други видови „ниски“ склоности и злоупотребувања на телото од мажот или жената (видете: Рим. 1, 26–32; 1. Кор. 6, 9–10).

Светиот апостол Павле вели: *„Бракот на сите треба да е чесен и брачното легло чисто; а блудниците и прељубниците ќе ги суди Бог“* (Евр. 13, 4).

Оваа заповед го забранува блудот и прељубата (брачното неверство), изневерувањето на мажот или жената.

Светата тајна „браќ“ бара сопружниците да бидат верни, да се сакаат искрено и да се почитуваат, да ја чуваат светоста на браќот со чистота и целомудрие (Ефес. 5, 22–25).

- Оваа заповед го забранува **блудот**, односно телесната љубов меѓу луѓето што не се во браќ, како и живеењето со друг (друга) пред стапување во браќ;
- Ја забранува **прељубата**, односно блудот кога оние, кои се во браќ, живеат во незаконски телесна љубов со други;
- Го забранува и **крвосмешништвото**, а тоа е незаконски браќ или односи со блиска роднина;
- Го забранува и **ракоблудството - онанија** или **малакија**, а тоа е кога човекот овој грев го извршува самиот себеси – со својата рака или на друг начин;
- Исто така, оваа заповед го забранува и **противпри-**

родното задоволување на страстите - на маж со маж (мажеложништво – хомосексуалност) или жена со жена (лезбејство) и други неприродни начини;

■ Го забранува и внатрешното прељубодејство, односно **прељубата со помисла или желба** и сè она што може да возбуди нечисти чувства и соблазна (сладострасни песни, игри, книги, филмови и др. – прочитајте: Матеј 5, 29).

■ Со оваа заповед Бог бара **неженетите и немажените да ја чуваат чистата мисла и желба** – да бидат целомудрени во мислите, желбите, зборовите и делата, **а брачниците да не ја нарушуваат взаемната верност и љубов.**

Со оваа заповед, според Светото писмо и според учењето на нашата света вера од нас се бара да ги чуваме нашите тела во чистота, оти тие се „Христови членови и храм на Светиот Дух“ (1. Кор. 6,15 и 19).

■ Да се чуваме од гревот што го забранува оваа Божја заповед и да бегаме од прељубата, вели Светото писмо (1. Кор. 6,16 и 9–10; Ефес. 5, 3).

Блудот и прељубата во Библијата се споредени со идолопоклонство, а идолопоклонството е најголем грев против Бога.

Прељубодејството е голем грев, срам и зло пред Бога и пред луѓето. Тоа го валка и го понижува човекот, го нарушува Божјото учење за добродетелите, моралот и чистотата на животот.

Господ Исус Христос потенцирајќи ја оваа заповед рекол: „*Сте слушале дека на старите им било речено: ‚Не прељубодејствувај!‘ Јас, пак, ви велам дека секој што ќе погледне на жена со желба, тој веќе извршил прељуба со неа во срцето свое. Ако те соблазнува десното око, извади го и фрли го од себе; зашто подобро ти е да погине еден дел од твоето тело, отколку целото да биде фрлено во пеколот. И десната рака, ако те соблазнува, исечи ја и фрли ја од себе; оти подобро ти е да по-*

гине еден твој дел, отколку целото твое тело да биде фрлено во пеколот“ (Матеј 5, 27–30).

Ова е речено симболично и значи да ги отфрлиме сите грешни мисли и желби, па така ќе ја одбегнеме можността да сториме грев.

Црквата ја смета прељубата за смртен грев.

Прељубата остава последици и тоа:

- 1.** Тешки и заразни болести кои брзо се шират;
- 2.** Таа носи кавги, караници, немири, неспокојства и хаос во бракот, па и развод (а од тоа, покрај брачниците, најмногу страдаат дечињата);
- 3.** Доведува често и до убиства со сите свои последици, судови, затвори, уништување на еден спокоен живот;
- 4.** Зачнатото дете во прељубодејство, најчесто, бива убивано, а тоа е убиство на невино дете...

Затоа во Светото писмо се вели: **„Не лажете се: ни блудниците, ни идолопоклониците, ни прељубодејците, ниту ракоблудците, ни мажеложниците... нема да го наследат царството Божјо“** (1. Кор. 6, 9–10).

Прељубата го разорува човекот и телесно и душевно и остава тешки последици.

Најстрашни и најгласни болести се здобиваат од прељубодејноста. Дури и децата ги наследуваат болестите од прељубодејните родители. Еве, и денес, како Божји камшик и казна за овој грев, во светот коси човечки животи сидата – „чумата на дваесеттиот век“, која е последица токму на прељубодејноста во сите нејзини зла.

Од прељубодејните болести се распаѓа телото, слабеат душевните сили, настануваат растројства, слабоумие, некарактерност и склоност кон секое зло. Прељубодејникот конечно станува човекомразец и богомразец и како таков тој е опасен отров за општеството. Тој е це-

лиот распаднат, па смрди и неговото тело и неговата душа. Ете, затоа Бог ја дал оваа заповед – за да го заштити човекот од тоа зло, особено, за да се заштитат младите од тој змиин отров (прељубата), оти еден народ нема иднина и осуден е на пропаст, ако нема здрава младина – ако таа се оддаде на разврат.

На сите ни е познат библискиот пример со градовите Содом и Гомор, во кои завладеал блудот и развратот. Врз тие градови Бог пуштил „дожд од сулфур и оган“, кој паѓал од небото (1. Мој. 18, 20–19, 28) и со тоа ги уништил и луѓето и градовите. И до денеска овие градови се на дното од Мртвото Море, каде е целосно сè мртво.

Господ излеал „дожд од сулфур и оган“ како симболи на нивната нечистотија, смрдеа и распаленост на нивните страсти и ги уништил, па од Содом не останало ништо, освен лошото име и ужасниот расказ за настанот.

Со Божја казна, преку вулканска пепел биле казнети и жителите на Помпеја, кој бил еден богат и раскошен град во Јужна Италија, чии жители се оддале на слободен и блуден живот, па ги затрупала пепелта од вулканот Везув.

Ете така, страшна Божја казна ги снаоѓа прељубодејните племиња и народи.

Затоа, **секоја прељуба е проследена и со страв и со грижа на совеста**. Совеста е Божји стражар на вратата од срцето и умот човеков и прв судија за нашите дела.

Светото Евангелие од нас бара не само надворешна чистота и негрешење на дело, туку да не грешиме ни со помисла, ни со желба (Матеј 5, 25), која може да нè соблазни, бидејќи и лошата прељубодејна мисла е грев.

Против оваа заповед грешат и оние, кои други **соблазнуваат** и ги **наведуваат на прељуба** и разврат. Такви, на пример, се:

- писателите со своите развратни списи (романи);

- театрите, односно драмите во кои се убива моралноста и чесноста, а се поттикнуваат блудните престапи;
- уметниците, со своите развратни слики, кои ги распламтуваат блудните нагони;
- филмските продуценти, со своите развратни филмови и така натаму.

Сè ова најчесто оди под наслов „слободна уметност“, а всушност тоа е „уметност“ ослободена од секакви морални регулативи, порнографија и „уметност“, која ги убива душите на младите.

Некој родител, со своите деца, одејќи за дома, секојдневно минел крај еден изложбен салон на чиј излог централно место заземала една неморална слика. Еден ден, тој влегол внатре и прашал колку чини сликата. Сопственикот почнал да му ја фали и уметноста и сликата, па најпосле му ја кажал цената. Човекот извадил пари, му ја платил сликата и веднаш тука, пред него и пред другите присутни, ја искинал, велејќи: „Сега можам мирно да поминувам со своите деца крај Вашиот салон, без страв дека ќе ми се соблазнат децата“. И задоволен спокојно си заминал дома.

Затоа, секогаш кога ќе биде некој соблазнет од нечија убавина и ќе биде наведен на гревовна мисла и желба, во тој момент, веднаш нека се сети на најсветото кај неговата мајка, жена, сестра или ќерка и да си спомне за Божјата заповед која вели: „Не прави прелјуба!“. Така, веднаш ќе ја сопре грешната желба во себеси.

Како последица од гревот на блудот и прелјубата, човекот добива нарушување на душевното здравје и спокојство, го нарушува семејството и неговата благосостојба, станува вознемирен, здобива одвратни болести, несреќа, болни и сакати деца, смалување на умните способности, нервоза, очајание и на крај, честопати лудило, а сигурно ја добива неизбежната Божја казна и вечната пропаст.

Чесна е само од Бога благословената брачна врска и ништо друго. Затоа Бог ги благословил Адам и Ева, а Господ наш Исус Христос ја благословил и свадбата во Кана Галилејска (1. Мој. 1, 28; Јован 2, 1–11). Секоја вонбрачна врска на мажот или жената е грев и проклетство.

Затоа да се бориме против овој грев и да ја запазуваме Божјата заповед која вели: „Не прави прељуба“. Тоа ќе го оствариме, ако се раководиме според Божјиот закон, ако го одбегнуваме лошото друштво, ако си спомнуваме за оваа Божја заповед и, ако се надеваме на Божјата помош.

ОДГОВОРИ СИ НА СЛЕДНИВЕ ПРАШАЊА:

- 1) Ја чуваш ли предбрачната девственост и чистота?
- 2) Внимаваш ли на целомудрието и чистото девство кај себе и кај другите?
- 3) Дали си соблазнил(а) и дали си навел(а) на грев чесна девојка, вдовица или жена (чесно момче, вдовец и маж) ветувајќи дека ќе се ожениш (омажиш) со неа (со него)?
- 4) Дали си измамил нечија жена (си измамила ли нечиј маж)?
- 5) Дали кај тебе не е променета брачната љубов и верност?
- 6) Со својот лош пример си предизвикал(а) ли кај брачниот другар желба за неморалност?
- 7) Дали си го нарушил(а) здравјето на брачниот другар преку некаков неприроден таен грев?
- 8) Си згрешил(а) ли кон Бога, кон оваа заповед и кон човечката природа со односи со луѓе од ист пол или со животни?
- 9) Дали си читал(а) книги и дали си гледал(а) филмови за распалување на страста?
- 10) Си предизвикувал(а) ли гревовни помисли и желби со развратни песни и разговори?

11) Дали си ги пренагласил(а) телесните задоволства во бракот?

12) Си се воздржувал(а) ли од брачно живеење спроти празниците, во страстната седмица и други строги пости?

Знај дека невоздржувањето е спротивно на христијанското целомудрие!

13) Дали си говорел(а) вулгарни и неприлични, улични зборови, особено пред децата со што си соблазнил(а) и си ги навел(а) на злочест?

14) Дали си се оддал(а) на раскош, празност, лакомство, пијанство и претерани веселби?

15) Се насладуваш ли со соблазнителни претстави?

16) Дали си посетувал(а) соблазнителни центри?

Осмата Божја заповед гласи:

„НЕ КРАДИ!“

Осмата заповед го забранува крадењето или незаконското присвојување туѓа своина (богатство, имот и сè што е туѓо).

Благословен е оној дом и онаа трпеза каде се јаде чесно заработен леб и чесно се живее.

Пријатно, радосно и благословено е само она што е чесно заработено со труд и натопено со пот.

Крадењето е грев против туѓата мака. Подавање рака кон она што припаѓа на друг – индивидуално или општествено, сеедно е, претставува грев.

А денес, што гледаме? Се краде државата и општествениот имот и богатство, се прават ограбувања на цркви, се краде по домовите, по куќите и становите, насилно се влегува и се зема пред очите на присутни членови од семејството, пред жени, деца или старци. Тоа се прави дури и во отсуство на домаќините. Сите тие крадења од општествено, како и насилните влегувања по куќите и становите и одземањето на она што е туѓо, или создавањето безредија и слично, денес обично го велат „лесен живот“, односно здобивање богатство без труд, преку ограбување и крадење. За жал, оваа практика станува сè повеќе идеал на нашите современици и тоа зло многу се шири, а од него страдаме сите!

Сите уште се сеќаваме кога по нашите села ништо не се заклучуваше, луѓето заминуваа в поле или на нива и по работа, не заклучувајќи ја куќата и никој ништо не земаше. Тогаш, најмногу се плашеа луѓето од нечесни

минувачи, а не од своите блиски, од своите соседи и сограѓани, а сега...?!

Крадењето не му прилега на човекот. Бог не му дал на човекот раце за да краде, туку за да работи – да гради, а не да граби.

Лисиците крадат кокошки, волците крадат јагниња или глувците крадат и ја подјадуваат храната и ним тоа им приличи, оти тие знаат само за својата корист, а не и за туѓата штета. А, ти човеку, не си волк, па да го ограбуваш братот твој и да му го земаш неговото. Не си ни лисица, и затоа не кради, ако сакаш да бидеш повеќе од еден глушец, кој подјадува и зема од туѓото. Чувај го твоето високо човечко достоинство и чест што ти ја дал Бог, поставувајќи те високо над сè друго, па не се изедначувај со животните и не паѓај дури пониско и од нив.

Секој што краде или мисли да земе туѓо или да ограби, нека ги знае овие две работи:

1. Дека не може да украде, а да не се дознае.

Зошто велíme дека крадењето мора да се дознае? Затоа што целата вселена е многочита – со многу очи. Покрај очите на луѓето, кои не можеме сите да ги забележиме од каде нè гледаат, постојат и други многу побројни очи, а тоа се очите од многочните ангели и архангели и сиот духовен свет, кој постојано нè следи и набљудува на секој наш чекор. Како може тогаш крадецот да украде, а да не го видат? Штом ќе ја подаде раката кон туѓиот џеб или имот, милиони духовни сили со своите очи го гледаат, се вознемируваат и негодуваат на тоа. Така, тој по некое време, ќе се открие и пред луѓето и ќе му остане постојано името крадец сè до неговата смрт.

2. Дека нема корист од украденото, туку само штета, и тоа не само духовна, туку и материјална, која ќе се појави, ако не веднаш, подоцна – утре, по еден месец, година, две или десет, но штетата ќе се појави и

тоа многу поголема од земеното – од украденото.

Крадењето не останува без Божја, а најчесто и човечка казна: суд, срам, тепање, затвор и слично. Затоа народот рекол: „од туѓото тага бие“ или „на крадецот клетвата му е на рамена“ и „украденото е проклето“.

Крадењето се остварува во повеќе облици и начини:

1. Со грабеж или јавно, насилно одземање на туѓо богатство или имот, проследено честопати и со убиства и разбојништво;

2. Со тајно крадење или присвојување нешто што му припаѓа на ближниот или на општеството;

3. Со измама или присвојување туѓо богатство или имот набрзина, со лукавство или фалсификати (свесно измамување на сиромасите и невештите при купувањето и продавањето). Значи, крадење е и скусувањето на мерката – лажното мерење. За тоа следи казна Божја, како што рекол Господ Исус Христос „со каква мерка мерите, со таква и ќе ви се мери“ (Матеј 7, 2);

4. Крадење е неплаќањето или скратувањето на данокот или разрезот;

5. Исто е и сокривањето на крадецот – тоа е соучество во крадењето;

6. Незаконското наградување, односно кога се примаат дарови или се земаат пари за она што треба да го направиме по должност;

7. Крадење е кога се одбегнува плаќањето или враќањето на долгот или заемот, како и сокривање на најдени пари или предмети;

8. Крадење е и зеленаштвото (нереалното лихварство), кога дава некој пари со недопустливо големи камати за себе или кога некој за време на несреќи, глад, поплава, војна, земјотрес и слично продава храна по многу скапа цена...;

9. Оваа заповед го забранува и митото, односно, кога

некој дава или прима награди за да направи нешто незаконско или што не следува и заслужува. Кога за пари или нешто друго ги оправдува виновните, а ги потиснува невините и ги издигнува недостојните;

10. Оваа заповед се нарушува и со неработење (арамолество, џабејадство), кога некој зема плата за некоја работа или звање, а ништо не работи или кога просат здрави и способни луѓе, а не сакаат да работат за да се хранат;

11. Скратувањето од заработената плата е еднакво на крадење и тоа го забранува оваа осма Божја заповед. Ова се прави кога на работникот не му се исплатува заработеното (платата) или кога намерно се оддолжува исплатувањето на платата заради добивка (камата) и слично. Тоа е подјадување (крадење) од ближниот;

12. Одземањето и продавање даренија, исто така значи нарушување на осмата заповед. Тоа го прават оние, кои незаконски собираат дарови (прилози), помош од луѓето, а потоа тие дарови место да ги делат дарум на бедните, тие ги продаваат. На тој начин крадење значи и продавањето и богатење од хуманитарната помош, додека оние за кои е наменета таа, умираат од глад, жед и студ;

13. Осмата заповед се нарушува и со светотатство, а тоа значи крадење од црква или од црковниот имот. Безброј примери од житијата на светиите и од христијанскиот живот ни сведочат дека со страшни Божји казни поминувале сите што краделе црковно богатство или имот. Овој грев како казна носи страшни болести, особено душевни болести, смрт, погибија и зло за цела куќа – семејство;

14. Осмата заповед се прекршува и со симонија или духовно светотатство.

Што е тоа? Кога некој дава или прима црковен чин, односно станува ѓакон или свештеник или владика не по заслуга, туку за пари или нешто друго. Овој грев се ви-

ка симонија – според името на Симон маѓесникот, кој сакал за пари да ги купи даровите на Светиот Дух од апостолот Петар (прочитајте: Дела 8, 9–23).

Туѓиот имот и богатство треба да го чуваме како свое и повеќе од свое. **Имотот е Божји дар на луѓето и Божја своина, па секој што краде или присвојува туѓо, краде и граби од Бога.**

Иако во тој момент, можеби не го видел никој од луѓето кога крадел, сепак, сосема е јасно дека Бог го видел и ќе го казни, ако не се покае.

Во домот, каде се внесува украдено или нечесно здобиено или одземено, веднаш заедно со тоа влегува и ѓаволот во тој дом и предизвикува немир, нервоза, неслога, раздор, омраза и тој дом брзо ќе се растури. Таму нема веќе радост, мир и спокојство, туку немир, зло, болести и пропаст.

Црквата ги осудува не само крадците, туку и оние, кои од украденото имаат корист, а не украде директно тие. Затоа во Библијата се вели: „*Кој дели со крадец, ја мрази душата своја*“ (Изрек. 29, 24).

Оваа заповед, забранувајќи ни да присвојуваме туѓа сопственост, **не учи да бидеме некористољубиви**, да го почитуваме туѓото богатство, **да бидеме чесни**, праведни во работата, доверливи – ако ни го довери некој неговото богатство и имот, да бидеме трудољубиви, милосрдни – да им помагаме на сиромасите, оти Бог, ако ни дал нам повеќе, тоа го направил за да им помагаме и на другите.

За да ја исполнуваме секогаш и во сè осмата Божја заповед, треба да имаме љубов кон луѓето, да ги сакаме ближните како самите себеси и да го правиме она што сакаме и нам луѓето да ни го прават.

Најголемата добродетел која е вдихновена од оваа Божја заповед е одрекувањето од секаква сопственост. Но, кон оваа добродетел Господ не ги обврзува сите, а ја препорачува само на оние, кои сакаат да пос–

тигнат поголемо морално совршенство. Господ Исус Христос на богатиот младич му рекол: „Ако сакаш да бидеш совршен, оди, продај го имотот свој и подели го на сиромаси, и ќе имаш сокровиште на небото“ (Матеј 19, 21). Ова е доброволно, а не задолжително барање.

Овој евангелски совет го следеле многу христијански подвижници, како што се: свети Антониј Велики, преподобна Параскева (света Петка), преподобен Павле Тивејски, свети Николај Чудотворец, свети Наум и свети Климент, охридските чудотворци, пустиножителите: свети Прохор Пчински, свети Гаврил Лесновски, свети Јован Рилски, свети Јоаким Осоговски, свети Нектариј Битолски и многу други.

Затоа, светите отци велат:

- Како можеш да крадеш пред очите на севидливиот Бог?
- Како можеш да крадеш во присуство на секадеприсутниот Бог?
- Како земаш туѓо пред судијата – Бог?

Затоа брате, не заборавај ја Божјата заповед и „не кради“!

ОДГОВОРИ СИ НА СЛЕДНИВЕ ПРАШАЊА:

- 1) Дали на некој начин си присвоил туѓа сопственост: со крадење, со насилство или со измама - на пример, со лажлив документ, со фалсификат, со лажни мерки, со фалсификувани пари, со продавање лоша стока место добра итн.?
- 2) Дали си ги сокривал најдените пари или работи со цел да ги присвоиш, иако се туѓи?
- 3) Дали си му помогнал да го сокриеш или да не го откриеш крадецот, со што стануваш учесник во кражбата?
- 4) Дали земениот заем го враќаш навреме или нечесно го од-

ложуваш, а со тоа го крадеш својот пријател и добротел?

5) Дали земаш на заем пари со цел да заработуваш на тие пари злоупотребувајќи ги пријателите и умислено го оддолжуваш исплаќањето?

6) Дали си му наштетил на имотот на ближниот, на пример, со потпалување на сено, слама, племна, со пасење на својата стока на туѓи ниви, со оставање да изгније или да се расипе некоја храна, а не си дозволил на други, што немаат, да го искористат тоа за себе?

7) Дали си се преправал дека си болен и си носел лажно боледување за да не одиш на работа, а си земал незаработена плата како цабејадство, арамолепство или не си ги извршувал работните задачи, а си земал плата - тоа е исто како да си крадел?!

8) Дали си се претставувал како сиромав само за да живееш на сметка на туѓата добротворност?

9) Си земал ли недозволено голема лихва за пари дадени на сиромаси за да си ги задоволат своите крајни потреби?

10) Дали си продавал многу скапо стока, кога си видел дека купувачите имаат потреба, а нема од каде, од друго место да купат, на пример, жито во време на глад или слично?

11) Дали си земал прекумерно голема плата или награда за работа или услуга кога ближниот е во крајна нужда и сл. ?

12) Дали си ја задржувал заработената плата на другите?

13) Дали си го одложувал или одбегнувал исплаќањето на данокот, разрезот или долгот во проценти, а од тој процент другите живеат и добиваат плата, па на тој начин стануваш лукав арамија - крадец од она што е туѓо?

14) Дали си згрешил со добивање подароци?

15) Си земал ли мито?

16) Си давал ли мито, корумпирајќи ги луѓето?

17) Си пресудил ли некому според добиените подароци од

другиот (мито, рушвет) и со тоа си го одземал имотот или богатството на другиот (значи си украл)?

18) Дали си истакнувал и возвишувал недостојни луѓе, а си ги одминувал достојните (со тоа си ги украл туѓите права!)?

19) Дали си згрешил со светотатство, со присвојување - крадење на нешто што е црковно (имот, предмет, пари и сл.)?

20) Дали си згрешил со несострадалност кон злочестените?

21) Си покажувал ли милосрдие кон сиромасите, особено кон вдовиците и сираците?

22) Дали даваш милостиња и помош на оние што им треба?

23) Дали живееш претерано раскошно, со пијанство, игри, разврат, картање, со коцкање и сл.?

- Ако ја исполнуваме осмата Божја заповед, ќе ги одбегнеме споменатите гревови, а ќе ги усвојуваме и негуваме во нас следниве добродетели:

- верност,
- справедливост,
- некористољубивост,
- милосрдие,
- дејствување за ползата и благосостојбата на другите.

Деветтата Божја заповед гласи:

„НЕ СВЕДОЧИ ЛАЖНО ПРОТИВ СВОЈОТ БЛИЖЕН!“

Лажење значи, свесно и по своја волја да го зборуваме она што не е вистина.

1. Деветтата Божја заповед **забранува да зборуваме лага** за друг човек и ја забранува воопшто секоја лага.

Да не лажеме кога зборуваме ни за себе, ни за другите.

Кога зборуваш лажно за себе, ти знаеш дека лажеш и дека тоа што го зборуваш не е вистина.

Кога зборуваш лажно за некој друг – тој знае дека тоа не е вистина и тој е еден сведок против тебе. И ти знаеш дека лажеш, па така ти си втор сведок против себе-си, а Бог, Кој сè гледа, сè слуша и сè знае е трет сведок за твоето лажење. Значи, секогаш, штом ќе изречеш лага против својот ближен, знај дека имаш тројца сведоци против тебе: Бог, твојот ближен и ти. Еден од тие сведоци ќе те издаде пред светот и ти ќе бидеш обвинет за лага, осуден и именуван за лажливец.

Затоа не зборувај лажно, а секогаш кажувај ја вистината пред луѓето и пред Бога.

Лагата го посрамува и го понижува човекот и неговото достоинство.

2. Деветтата Божја заповед го забранува и **лажното сведочење** со кое сакаме да му наштетиме на ближниот. Со оваа заповед се забранува тајното лажно сведочење – кога некого приватно го клеветиме зад грб или несправедливо го осудуваме во очи; како и јавното лажно сведочење – кога на суд лажно сведочиме против некого.

Лажното сведочење е најнечесна работа на овој свет. Тоа е и многу опасна работа. Затоа народот вели: „*двајца без душа, третиот за гуша*“. Тоа значи дека и оној што е прав, лажните сведоци можат да го осудат и да пострада. Но, за тоа злодело ќе следи секако и Божја казна врз нив.

Клеветење е кога изнесуваш против некој друг недостатоци и грешки, кои тој ги нема и не ги направил.

Клеветење е и кога нечија грешка ја преувеличуваме пред другите.

3. Греша против оваа деветта Божја заповед не само оној, кој клевети и напаѓа, туку **и оној кој ги слуша клеветите и ги одобрува**. Во Библијата се вели: „*не биди клеветник и со јазикот свој не поставувај стапици*“ (Мудр. Сирах. 5,16).

4. Озборувањето исто така е грев според оваа заповед.

Озборување значи разнесување и разгласување за другите гревови и недостатоци. Особено е тежок гревот кога се зборува лошо за умрените, бидејќи тие не можат да се бранат.

Клеветењето и озборувањето е слично како каменот фрлен во вода од кој по површината на водата се шират концентрични кругови и одат сè подалеку, така и озборувањата и клеветењата се шират на сите страни и не можат да се вратат назад, како што ни круговите не можат да се вратат, а тоа значи ни штетата од озборувањето и клеветата не може да се поправи. Затоа треба да се чуваме од овој грев, бидејќи во Библијата се вели: „*Устата што клевети ја убива душата*“ (Мудр. Сол. 1,11).

Затоа ќе речеме дека сите доушници, шпиони, кодоши, поткажувачи и известувачи, односно луѓето коишто живеат од лаги, клевети, сплетки и интриги не се достоини за човечкото име и не треба да се нарекуваат луѓе.

Нам Евангелието не ни допушта да озборуваме, па дури ни да зборуваме за вистински гревови на другите, ако не сме повикани за сведочење или по должност да им судиме, бидејќи е речено: „Не судете за да не бидете судени“ (Матеј 7, 1). Тоа значи никогаш да не укоруваме и осудуваме други, ако не сме по должност повикани за тоа. Најнапред да си ги погледнеме своите гревови и недостатоци, па потоа да гледаме и во другите (Матеј 7, 1–6). Притоа треба да се запомни дека со осудување, со укорување, со подбивање или со исмевање не се поправа ближниот, туку со љубов, снисходливост и со добри совети. Секој, секогаш нека помни дека ние имаме многу поголеми слабости и недостатоци од другите.

5. И ласкањето е грев според оваа Божја заповед. Во Библијата се вели: „Човек кој му ласка на пријателот, поставува стапица за нозете негови“ (Изрек. 29, 5), бидејќи со ласкањето не му дава можност да ги согледа и исправи своите недостатоци.

Писателот Аристовул, современик на Александар Македонски, напишал книга во која претерал со своето ласкање кон царот. Кога дошол кај Александар Македонски да му чита делови од книгата, шетајќи двајцата крај реката Хидаспе, царот му ја грабнал книгата од раце и ја фрлил во реката, велејќи му: „Ти повеќе заслужуваш да бидеш фрлен отколку книгава“, бидејќи си претерал со ласкањето.

Христијанинот не смее да лаже и кога не мисли и нема намера со тоа да му наштети на ближниот, затоа што „лагата доаѓа од ѓаволот и тој е татко на лагата“ (Јован, 8, 44 и 14), вели Господ Исус Христос.

Лагата е прво и најсигурно оружје на ѓаволот. Зборот ѓавол доаѓа од грчкиот збор διάβολος, што значи клеветник, отпадник и секој човек што лаже е негов род.

Со лагата и лажното сведочење ние сме му нанеле материјална и морална штета на другиот, но многу повеќе себеси, бидејќи ја труеме, ја затемнуваме и ја уништуваме својата душа. А **секоја лага ќе се открие**, бидејќи

Бог рекол: „Нема ништо скриено, што не ќе се открие, или тајно, а да не се узнае“ (Матеј 10, 26).

Народот пак рекол „На лагата кратки и се нозете“ и брзо се открива.

Еве, еден пример од житијата на светиите: Во манастирот кај свети Исак (се празнува на 12 април) дошле двајца и сакале да го излажат, па побарале од него милостиња, односно малку облека, бидејќи дошле речиси голи. Свети Исак ги ислушал и пратил еден монах да појде по патот до едно шупливо дрво (му кажал кое!), кое се наоѓало близу до манастирот и да го донесе тоа што ќе го најде во дрвото. Монахот отишол и во дрвото нашол некои одела, некаква облека и ја донел кај свети Исак. Тој ја зел облеката и им ја дал на оние што проселе. И што се случило?! Тие се засрамиле и не знаеле каде да гледаат кога ги виделе своите алишта што беше ги скриле пред да дојдат во манастирот за да го излажат игуменот, па да им даде и тој, иако имале доволно облека, дури и повеќе.

Некој, пак, испратил по друг човек две кошници за во манастир, а овој патем едната си ја оставил за себе, а едната ја однел в манастир кај игуменот. Светителот штом ја земал кошницата, му рекол на човекот: „На враќање внимавај, оти во кошницата што ја остави има влезено змија отровница. Чувај се да не те касне!“.

Во Светата **Библија** на многу места се зборува **како Бог строго ги казнува оние што лажат**.

Ароновите синови затоа што зеле туѓ оган во своите кадилници Бог ги казнил и живи биле изгорени: – „Двата сина Аронови, Надав и Авиуд, земајќи ја секој својата кадилница, ставија оган во нив, па ставија во нив и кадиво, и принесоа пред Господа туѓ оган, иако тоа не им беше заповедал Господ. Тогаш излезе оган од Господа, и ги изгоре, и умреа пред Господа“ (3. Мој. 10,1–2).

Кореј, Датан и Авирон, иако не беа свештеници, сакаа лажно да се претстават, и да го побунат народот со ла-

га, па Бог ги казни со нешто необично – „земјата се распаука под нивните нозе, и земјата ја отвори устата своја и ги голтна нив и домовите нивни, и сите луѓе заедно со Кореја и добитокот нивни, и тие слегаа живи во адот и сè што беше нивно, и земјата ги покри, и нив ги снема од средината на општеството“ (4. Мој. 16, 31–33).

Со смрт биле казнети и Ананија и жена му Сапфира, кои лажеле. Кој лаже, му служи на ѓаволот. Затоа светиот апостол Петар рекол: „Ананија, зошто го исполни сатаната срцето твое да Го излажеш Светиот Дух... Ти не излага луѓе, туку Бога! Кога ги чу Ананија тие зборови, падна и издивна...“ (Прочитајте ја во Библијата 5. глава од книгата Дела на светите апостоли).

Во Светото писмо се вели: „Не крадете, не лажете и не клеветете го ближниот свој“ (3. Мој. 19,11).

– „Човек лукав, човек нечестив со лажлива уста... не-надејно ќе дојде неговата пропаст, наеднаш ќе биде со-трен - без излекување. Еве шест работи, кои Господ ги мрази - дури седум, што му се одвратни на душата Не-гова: очи горделиви, јазик лажлив и раце што проле-ваат невина крв, срце кое крои лоши планови, нозе кои брзо трчаат кон зло, лажен сведок кој измислува лаги, и оној, што сее раздор меѓу браќа“ (Изрек. 6,12–19).

Пророкот Исаија вели дека напразно се моли устата која говори лаги (Иса. 59, 2–3).

Лагата е недостојна за христијаните, бидејќи е спротивна на љубовта кон Бога и кон ближните. Секој православен христијанин треба да биде вистинољубив и во секоја пригода, дури и во неповолни случаи, да ја зборува вистината, бидејќи „Бог е вистина“, се вели во Светото писмо (Мудр. Сирах. 4, 32). И свети апостол Павле вели: „Откако ја отфрливте лагата, кажувajte си ја вистината секој на својот ближен, бидејќи сме членови еден на друг“ (Ефес. 4, 25; Кол. 3, 9; Зах. 8, 16) и се додава: „Никаков лош збор да не излегува од устата ваша, туку само добар“ (Ефес. 4, 29).

И не само Светата Библија, туку и филозофите ја сметаат лагата за лошо дело. Некои ја изедначуваат лагата со самоубиството. Со лагата се понижува човечкото достоинство. Со неа како со куршум се убива моралниот, духовниот човек.

За да бидеш отворен и искрен кон другите, треба пред сè да си искрен кон себеси. Да не допушташ лагата да се всели во срцето твое. Да не се лажеш себеси и да не ги лажеш другите, а да им служиш на сите само со вистина.

За полесно да ја исполниме деветтата Божја заповед треба да го воздржуваме јазикот од секаква лага и измама. Затоа во Библијата се вели: *„Кој го сака животот и сака да види добри денови, нека го пази јазикот свој од зло, и усните негови да не зборуваат лага“* (1.Петр. 3,10). Оти *„многумина паднале од остар меч, но повеќе се оние што паднале од јазик“* (Мудр. Сирах. 28, 21). И уште се вели: *„Ако некој од вас мисли дека е благочестив, а не го обуздува јазикот свој, туку го мами срцето свое, неговата благочестивост е суетна“* (Јаков 1, 26).

На кои начини луѓето лажат?

- Лажат со зборови, кога зборуваат невестини.
- Со пишување – кога пишуваат во книги и весници лажни соопштенија.
- Кога премолчуваат да ја кажат вистината.
- За да ја распространат лагата луѓето обично велат: *„Знаете ли што (како) се зборува низ маалото, селото, градот, улицата, претпријатието...“*. Тоа лажливецот сам го говори, а го припишува на други за да ја облече лагата во сигурна облека.

Многу интересно е и тоа што луѓето коишто лажат, обично постојано велат: *„Јас никогаш не лажам!“*

Но, сигурно го знаете примерот со „мувата на главата!“

Во едно село бил украден мед од пчеларникот. Првпат се случило тоа во селото. Учителот и свештеникот ре–

шиле по секоја цена да го пронајдат крадецот. Направиле сè и на крајот, свештеникот ги повикал сите селани во дворот на црквата, зел една пчеличка и рекол:

– Слушајте! Оваа пчела е од украдениот мед. Јас сега ќе ја пуштам и таа ќе застане на главата на крадецот и ја пуштил! Некој од селаните замавнал со раката над глава за да не застане пчелата на него. Така сам се открил крадецот на медот. Исто прават и лажливците кои постојано потенцираат и велат: „Јас не лажам!“ Маваат со раката за да не ги обвинат.

Лага, лажно сведочење, клеветење, озборување, ласкање и сите пороци извираат од нечистото срце, вели Господ Исус Христос (Матеј 12, 34–35). Затоа, чистото и благородно срце е најсјаен украс на човекот.

Значи, треба да го скротиме јазикот и секогаш да зборуваме само правда, воздржувајќи се од лукави зборови и празнословија.

Господ Исус Христос рекол: „И ви велам, дека за секој лош збор што ќе го изговорат луѓето, ќе одговараат на судниот ден“ (Матеј 12, 36–37).

ОДГОВОРИ СИ НА СЛЕДНИВЕ ПРАШАЊА:

- 1) Дали си сведочел лажно за некого или против некого?
- 2) Си клеветел ли некого пред неговите претпоставени или пред неговите родители, блиски и пријатели?
- 3) Дали си разгласувал за туѓите гревови и пороци по луѓето?
- 4) Си обеславувал ли некого меѓу луѓето говорејќи против неговото достоинство и слава?
- 5) Практикуваш ли да потслушуваш туѓи разговори, да подирнуваш и да потшепнуваш „потшушнуваш“ за другите пред луѓето?
- 6) Дали имаш обичај да слушаш клевети и според нив да судиш за луѓето?

- 7) Пренесуваш ли сплетки („заврски“ и кавги) од кука во кука?
- 8) Имаш ли обичај да ги скаруваш луѓето, наговарајќи ги еден против друг?
- 9) Дали имаш навика да се потсмеваш на другите и да ја претставуваш лошата страна на нивните зборови и дела?
- 10) Сакаш ли да ги исмеваш луѓето?
- 11) Дали си лицемерен?
- 12) Не кажуваш ли лага пред другите кога во очи ги фалиш, а зад нив ги осудуваш?
- 13) Им ласкаш ли на поголемите и поважните луѓе?
- 14) Се додворуваш ли?
- 15) Дали измислуваш работи што не се случиле и дали ги разгласуваш како да биле?
- 16) Дали си ја сокривал вистината пред судот и властите?
- 17) Си ја искривувал ли вистината пред родителите?
- 18) Си лажел ли кога се барала вистината од тебе и под заклетва пред светиот крст и Светото евангелие?
- 19) Си ја сокривал ли вистината за да му наштетиш на другиот?
- 20) Си лажел ли некогаш поради завист?
- 21) Си правел ли добро само формално за да се претставиш лажно пред луѓето?
- 22) Дали ги нарекуваш тугите добри работи како лоши, на пример, набожноста на другите, ја нарекуваш лицемерна или фарисејство, со цел лажно да ги претставиш луѓето?

Десеттата Божја заповед гласи:

„НЕ ПОЖЕЛУВАЈ НИШТО ШТО Е ТУЃО!“

Десеттата Божја заповед ги забранува **себичните желби и неправедните посакувања кон туѓото**, односно кон она што припаѓа на нашите ближни.

Не е грев само крадењето, убиството, прељубата, туку и помислата, желбата да се присвои нешто што не е наше.

Значи, не само што не смееме да правиме лоши дела, туку не треба да имаме лоши мисли и желби, бидејќи со тоа си ја валкаме нашата душа, а Бог ги гледа не само нашите дела, туку и нашите срдечни намери и мисли. Бог заповеда да си ја очистиме душата од лошите мисли и желби. Затоа во Библијата се вели: *„Помислете на лошите се одвратни пред Господа“* (Изрек. 15, 26).

Свети Тихон Задонски вели: *„Помни дека има Бог, Кој ги гледа не само твоите дела, туку ги знае и твоите мисли и намери и дека ти никаде и со ништо не можеш да се скриеш од Него“.*

Штом си пожелуваш нешто што е туѓо, веќе си паднал во грев, прашање е само дали ќе паѓаш и понатаму во пропаста на гревот или набрзо ќе се вратиш?

Желбата е семе на гревот, а грешното дело е жетва од посеаното и израснато семе. Меѓу желбата и делото најчесто недостасува само „храброст“ за да се оствари желбата, но сепак гревот веќе е тука.

Десеттата Божја заповед ја забранува зависта, односно желбата за она што го има нашиот ближен, а ние го

немаме. Бог ја забранува лошата желба во нашето срце, како што рекол Христос: „од срцето излегуваат лоши помисли, убиства, прељубодејства, блудства, кражби, лажни сведоштва, хули; тоа го осквернува човекот“ (Матеј 15,19–20).

Еве еден пример: Некој човек го напуштил светот и луѓето, па отишол во пустина со цел да биде сам и да му се посвети на Бога. Таму ги немал луѓето околу себе и не можел да греша на дело, но по еден месец ја напуштил самотијата и се вратил во светот. Кога го прашале што правел во тој месец додека бил сам во пустината, тој одговорил: „Убивав, крадев, лажев, напаѓав луѓе, се фалев, прељубодејствував, палев куќи и правев многу други беззаконија“.

– Како си го правел тоа кога си бил сам во пустина?

„Да, така е, во пустината бев сам телесно, но со душата и со срцето бев постојано меѓу луѓето и сè она што не можев да го правам со раце и со нозе, со очи и со јазик или со телото свое, го правев со срцето мое и со душата, со моите лоши мисли и желби“.

Навистина, безумни и бесмислени се нашите желби кога сакаме да градиме лична среќа врз несреќата на ближниот; односно нему да му го земеме неговото за да ни биде нам добро, а не се прашуваме како му е нему.

Денес ништо не е толку извалкано и обесветено како човечкото срце, од каде излегуваат лошите желби, чувства и склоности.

Со оваа заповед Бог го уништува коренот на гревот.

Последната заповед од декалогот е мост и премин од Стариот Мојсеев закон кон Новиот Христов закон, кој е духовен и повозвишен.

Десеттата заповед и се обраќа на човековата совест и на срцето.

Христос во Светото Евангелие ги забранува и лошите помисли.

Кога ќе се поучиме и ќе ги прифатиме десетте Божји заповеди, лесно ќе го сфатиме и Христовото Евангелие и најсовршениот Новозаветен морален закон, а премин кон него е десеттата Божја заповед.

Затоа, човекот, ако ја исполни оваа десетта Божја заповед, полесно ќе ги исполнува и претходните девет, а кој ќе ја наруши оваа заповед, брзо ќе ги прекрши сите други, бидејќи **грешните желби брзо се развиваат во грешни дела:**

Ако денес си посакал нешто туѓо, веќе си посеал семе на зло во своето срце, кое ќе расте, ќе се развива во тебе и ќе ти ги турка рацете, нозете, очите, јазикот и целиот ќе те носи кон грев. Ке мислиш како да го оствариш намисленото зло... Телото е само извршен орган на душата, а таа му наредува што да изврши. Затоа, ако душата е затруена со зло, таа зло ќе бара и од телото...

Тоа, обично, така се случува: Ако денеска си погледнал на туѓа жена (маж) со желба, утре веќе цел ден ќе мислиш како да му ја (го) одземеш на другиот; задутре ќе се поврзеш со неа (него) нечесно и потоа заедно ќе планирате како да го отргнете мажот (или жената) за да бидете заедно во злото... И така, од грешната желба растат и се развиваат сите грешни дела.

И друго нешто. Ако ја наруши некој оваа десетта Божја заповед, ќе ги наруши со ред една по друга и останатите девет заповеди. Истото важи и за другите заповеди: ако нарушиш една, ќе ги нарушиш сите десет.

Човекот којшто пожелува туѓо, грешни тројно:

- прво, грешни против Бога, бидејќи негодува против Божјата волја и промисла во светот и луѓето;
- второ, грешни против ближниот – бидејќи има лоша желба и мисла кон него и
- трето, грешни кон себеси, бидејќи е зависта отров за душата и ѓаволско дело како што вели Библијата: *„Поради завист од ѓаволот смртта влезе во овој свет, а неа ја доживуваат оние што нему му припа-*

ѓаат“ (Мудр. Сол. 2, 24). Затоа, оваа заповед ги забранува користољубивите и завидливите желби измисли.

Не е грев да сакаш нешто за да го имаш, па дури ни она што го има некој друг, а ти го немаш. Не е грев, ако тоа чесно го заработиш или ако го купиш, па го имаш и ти истото што го има другиот, но грев е, ако гледаш да се здобиеш со нешто на нечесен начин или да му го одземеш на другиот. Желбата за туѓо најнапред раѓа завист, а зависта е семе за лага, за лоша – злобна волја кон туѓото итн.

Главна задача на христијаните е да си ја очистат својата душа од секоја внатрешна нечистотија, завист, лоши мисли и желби, како што вели светиот апостол Павле: *„И така, возљубени... да се очистиме од секаква скверност на телото и на духот, па да твориме дела свети и со страв Божји“* (2. Кор. 7, 1).

Како да се заштитиме за да „не пожелуваме ништо што е туѓо“?

За да го постигнеме тоа треба:

- да се пазиме од пристрасност кон земното;
- да бидеме задоволни со она што го имаме и да не им завидуваме на другите;
- често да се молиме и да се исповедаме кај свештеникот за полесно да ги контролираме нашите желби;
- да имаме страв Божји;
- да Му благодариме на Бога за она што го имаме;
- да се радуваме за другите, ако имаат повеќе, па Бог и нам ќе ни даде колку што ни е потребно;
- да си спомнуваме често и за смртта, за страшниот Божји суд, каде ќе добиеме конечна и вечна награда или казна за нашите мисли, желби и дела.

Секој што ќе ги запазува овие Божји заповеди и ќе постапува според нив, ќе живее чесен живот на земјава,

а ќе добие и вечно блаженство на небесата. Амин.

Дај Боже, сите луѓе да се придржуваат кон овие вечни Божји заповеди.

ОДГОВОРИ СИ НА СЛЕДНИВЕ ПРАШАЊА:

- 1) Им завидуваш ли на другите, за што било?
- 2) Дали си се радувал на злото и несреќата на другите?
- 3) Си му посакувал ли на неког болест, зло или смрт?
- 4) Дали си се јадосувал кога си ги гледал добрите работи кај другите?
- 5) Дали се радуваш со радосните?
- 6) Се восхитуваш ли на туѓите успеси и постигнувања и среќен ли си со среќата на другите?

ПОГОВОР

За да може да го разликува човекот доброто од злото, Бог му дал Закон: **внатрешен и надворешен.**

Внатрешниот Божји закон е впишан **во срцата** на луѓето – тој се наоѓа **во** нивната совест (Рим. 2, 15). Се нарекува и природен, бидејќи Бог го дал во природата на човекот. Секој човек се раѓа со него.

Во човековата душа Бог дал сила која е способна да ги разбира и да ги појаснува Божјите заповеди во животот. Таа духовна сила е **совеста или внатрешниот Божји закон**, кој е внатре во човекот, како „глас Божји“. Совеста е внатрешен глас во нас кој ни говори што е добро, а што зло; што е чесно, а што нечесно; и што е праведно, а што неправедно. Гласот на совеста не обврзува да правиме добро и да го одбегнуваме злото. За секое направено добро, совеста не наградува со внатрешен мир, спокојство и душевна радост, а за секое направено зло, таа не осудува и не казнува. Затоа, секој што постапува против совеста, тој во себе чувствува морална вознемиреност, грижа или мачење на совеста. За ова светиот апостол Павле вели: *„Незнабошците, немајќи Закон, сами од себе вршат сè по Законот; тогаш тие, иако немаат Закон, сами во себеси се Закон; поради тоа што делото на Законот е напишано во нивните срца, па затоа се управуваат според Законот, бидејќи нивната совест им сведочи за тоа, и нивните мисли помеѓу себе се обвинуваат или оправдуваат во оној ден, кога, според моето благовестие, Бог преку Исуса Христа ќе ги суди тајните на луѓето“* (Рим. 2, 14–16).

Логично е да се запрашаме: – **Зошто Бог, кога веќе на луѓето им дал да имаат во себеси внатрешен, природен Закон, потоа им давал и друг, надворешен, откриен Закон? Зошто им ги дал и заповедите?**

Бог го дал и откриениот, неприродниот закон затоа што луѓето не го слушале природниот закон што го имале во себе – во совеста и живееле гревовен живот, задушвајќи го во себе гласот на духовниот Божји закон. Затоа, Бог интервенирал, на натприроден начин и преку заповедите што му ги дал на човештвото, луѓето ги опоменува и ги потсетува на исполнувањето на Законот.

Ако не ја развиваме својата духовна сила, тогаш и внатрешниот глас на совеста може да се успие и да замре. Таквиот човек станува „несовесен“. Ова сведочи дека внатрешниот закон на совеста не е доволен. Затоа Бог ни го дал и надворешниот закон, односно Божјите заповеди, за да може човекот секогаш да биде „на стража на својата совест“.

Надворешниот - морален закон, наречен натприроден, Бог на луѓето им го дал: во Стариот завет преку Мојсеја и пророците, а во Новиот завет, преку Господа Исуса Христа и апостолите.

Кога и како биле дадени Десетте Божји заповеди?

Во педесеттиот ден од излегувањето на Евреите од Египет, на планината **Синај**, Бог со посредство на вонредни, силни, природни појави, на Мојсеј му ги дал **Десетте заповеди**, напишани на две камени плочи (2. Мој. 20,1–17).

На Синајската Планина Бог му се јавил на Мојсеја преку Своето присуство во оган и облак и ги изрекол заповедите преку Своето громогласно изговарање: една по една, а со оган ги запишал на две камени плочи (Прочитајте во Светата Библија: 2. Мој. 20, 2–17; 5. Мој. 5 глава). Тие две камени плочи со Десетте Божји заповеди Евреите ги чувале како нешто најсвето, во најсветиот ковчег на Заветот, кој претставувал главна светиња на избраниот народ Божји. Ковчегот, пак, се чувал во Свјатаја свјатих – Светињата над светиите – во најсветиот дел од храмот или скинијата.

Во нашите православни храмови, на иконостасот најго-

ре се ставени и двете плочи со Десетте Божји запове-ди и тоа: четирите на едната и шесте на другата плоча.

Поделбата на заповедите е направена според нивната содржина, а врз основа на двата основни облика на љубовта:

1. љубов кон Бога и

2. љубов кон ближните.

Тоа го потврдил и Господ Исус Христос кога ги кажал двете најголеми заповеди во кои најкратко е содржан целиот Декалог, односно целиот закон Божји и учењето на пророците.

Двете најголеми заповеди за кои се вели дека се скра-тен Декалог, гласат:

„Возљуби Го Господа, својот Бог, со сето свое срце, и со сета своја душа, и со сиот свој разум, тоа е првата и најголемата заповед; а втората е слична на неа: Воз-љуби Го својот ближен како себеси!“ (Матеј 22, 36–40).

Кои се нашите ближни, за кои ни се вели во заповедта „да ги сакаме како себеси“?

Дали сите луѓе се наши ближни? – Да, сите луѓе се на-ши ближни, затоа што сите се созданија на едниот Бог и произлегле од еден човек – од првиот прататко Адам. Но, многу поблиски во верата ни се оние, кои се чеда на едниот Отец небесен, исти по вера во Исуса Христа.

Конкретен пример за тоа, кои се наши ближни, однос-но дека сите луѓе се наши ближни, ни покажал Господ Исус Христос во евангеската парабола за „Милостиви-от Самарјанин“ (Прочитајте: Лука 10,30–37). Таму се кажува како еден туѓинец, односно човек од друга на-родност и друга вера му помогнал на оној што прежи-веал несреќно страдање и се нашол во немоќ фрлен крај патот, а, луѓето од неговиот народ и вера го одми-нале, оставајќи го во немилост. Туѓинецот и другове-рецот му помогнал на немоќниот во маката и тој се пока-жал негов ближен.

Бог не ни дал заповед за љубов на луѓето кон самите себеси, бидејќи тоа ни го дал вродено во нашата природа (Евр. 5,20). Според својата природа и според законот за себеодржување, секој го чува и го одржува својот сопствен живот. За тоа не треба посебна заповед.

Господ Исус Христос, кога ги поучувал луѓето, им велел да се раководат според десетте Божји заповеди (За ова ни сведочи Светото Евангелие – видете: Матеј 5–7 глава – 5,17).

Бог поставил **ред во љубовта**, а тоа го истакнал и во десетте заповеди.

Така, **прво доаѓа љубовта кон Бога** (Матеј 10, 37);

потоа, **љубовта кон ближните** (Јован 15, 13)

и на крајот, **љубовта кон себеси**.

Така би требало да биде! Но, човекот го нарушува моралниот закон и се случува љубовта кон себеси да ја постави на прво место, а љубовта кон Бога на последното. Таква е нашата испревртеност на Божјиот закон.

Бог не бара од нас сите да бидеме маченици или пустиножители за да се спасиме, туку бара, едноставно, да Го сакаме Бога и да ги сакаме ближните, односно да ги исполнуваме Божјите заповеди.

AFTERWORD

For the man to be able to recognize the bad from the good, God has given him a Law:

Internal and external.

The internal Law of God is written in the **hearts** of the people – it is in their conscience (Romans 2.15). It is named natural, since God has given it in the nature of the humans. Any man is born with it.

In the human soul, God has given strength capable of understanding and clarifying the Commandments of God in the life. That spiritual strength is the conscience or the internal Law of God that is inside the man, like “voice of God”. The conscience is an internal voice inside us that tells us what is good and what is bad; what is honorable, and what is not honorable; what is just, and what is unjust. The voice of conscience obligates us to do good and to avoid the bad. For any good deed done, the conscience awards us with internal peace, serenity and spiritual joy, and for any evil deed done, it condemns us and punishes us. That is why, anyone who takes actions against his conscience he has within himself moral uneasiness, concern or guilty conscience. On this question, Apostle Paul says: *“For when the Gentiles, which have not the law, do by nature the things contained in the law, these, having not the law, are a law unto themselves: Which show the work of the law written in their hearts, their conscience also bearing witness, and their thoughts the mean while accusing or else excusing one another;”) In the day when God shall judge the secrets of men by Jesus Christ according to my gospel. (Rom. 2, 14-16).*

It would be most logical to ask ourselves: - Why God, having given to the people internal, natural Law, additionally gives another, external, revealed Law? Why He has given the Commandments?

God has given the revealed, not natural law because the people did not obey the natural law within themselves – in the conscience, and led sinful life, choking the voice of the spiritual Godly Law. That is why, God intervened, in natural way and through the commandments he has given to the humanity, reminds and advises the people to abide the Law. Should we not develop our spiritual strength, then the inner voice of conscience may fade and die away. In that case, the man becomes “conscienceless”. It attests to the fact that the internal law of conscience is not sufficient. That is the reason for God to give us external law i.e. Commandments of God, for the man to be always “guard his conscience”.

External – moral law, named supernatural. God has given to the people: in the Old Testament through Moses and the Prophets, and in the New Testament, through God, Jesus Christ and the Apostles.

When and where were the Ten Commandments of God given?

In the fiftieth day after the Jews left Egypt, at the **Sinai** Mountain, God, through intermediation of extraordinary strong, natural phenomenon, gave them to Moses.

The Ten Commandments, written on two stone plates (2. Mos. 20.1-17)

At the Sinai Mountain God announced to Moses His presence through fire and cloud and articulated the commandments through the Holy articulation with thunder-strong voice: one by one, and wrote them on a stone plate with fire (Read in the Holy Bible: 2. Mos. 20.2-17; 5. Mos. 5 Chapter). The two stone plates bearing the Ten Commandments of God, the Jew kept as something most sacred, in the holiest chest in the Testament, which represents main holy object of the chosen people by God. The casket was kept in the Holiest place in the shrine or Scinia.

In our Orthodox churches, the Ten Commandments inscribed on two plates, six on one plate and four on the other,

are placed at the upper end of the iconostas.

The division of the commandments is made on the basis of their contents, and everything around the two basic forms of love:

Love for God and

Love for the close ones.

It was confirmed by God Jesus Christ when he stated the ten biggest commandments in which the entire Decalogue is contained i.e. the entire Law of God and the teachings of the Prophets. The two biggest commandments said to be abridged Decalogue, read:

“LOVE God, your God, with all your heart, and all your soul, and all your reason, it is the first and biggest commandment; and the second is similar: Love your close ones as you love yourself!” (Mat. 22,36-40).

Who are the close ones, mentioned in the commandment, to love like you love yourself”?

Are all people are our close ones? – Yes, all people are our close ones, because all are creation by the one God and originate from one man – from the first forefather Adam. However, much closer in faith are the ones, who are children of one God in the heavens, brothers in faith in Jesus Christ. Concrete example on who are our close ones, in fact that all people are our close ones, has showed our God Jesus Christ in the Gospel parabola on “The Merciful Samaritan” (Read: Luke 10, 30-37). It talks about a foreigner, a man of other nationality and religion, who helped a man who lived through suffering and was found in powerlessness by the road, and the co-nationals and brothers in religion passed him by and did not offer him help, thus leaving him in disfavor. The foreigner with other religion helped the powerless man in the suffering and in that way proved to be his close one.

God has not given us commandment to love ourselves, since it is something inherent in ourselves, in our nature

(Jew. 5.29). Based on the nature and the preservation instinct, anybody keeps and preserves his life. It does not take any special commandment. God Jesus Christ, when was teaching the people, was saying that they should lead their life according to the Ten Commandments of God (The Holy Gospel attests to this – see: Matthew, Chapter 5-7 – 5.17).

God put an order in the love, and he underlined that in the Ten Commandments.

Thus, the Love for God comes first (Matthew 10.37), then the love for the close ones (John 15.13) and in the end, the love for oneself.

That's how it should be! However, the man breaks the moral law and it happens that the love for oneself be placed on the first place, and the love for God at the last place. That is how the ill-treatment of the Law of God is done.

God does not require us to be martyrs or desert dwellers in order to save ourselves, but he simply asks, to love God and to love our close ones.

ЛИТЕРАТУРА

1. Пространный хрестіанскій КАТИХІЗІСЪ правосла́вныя като́лическія восточныя Церкви, издани́е седмо́е на́десе́ять, Москва, Въ синода́льной типографіи, #ΔΩNS года.

2. Пространный хрестіанскій КАТИХІЗІСЪ правосла́вныя като́лическія восточныя Церкви, издани́е два́десе́ть трети́е, Москва, Въ синода́льной типографіи, # ΔΩΠΘ года.

3. ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ τῶν ἱερῶν νηπτικῶν συνεργανισθεῖσα παρὰ ἀγίων τῶν καὶ θεοφόρων πατέρων. ὑμῶν, 'Εν 'Αθήναις, ἀλοέ (1875).

4. Илия Р. Блъсковъ, Учение на православния християнски катихизисъ за III классъ на мажскитѣ и дѣвически училища, Пловдивъ, 1895.

5. Иже во святыхъ отца нашего Кирилла, Архиепископа Иерусалимскаго, Огласительныя и тайноводственные поученія, переводъ съ греческаго, Москва, Синодальная Типографія, 1900, Reprinted 1991. г.

6. Нравственное учение святого отца нашего Исаака Сирина, С-Петербургъ, 1902. г.

7. Филорета, митрополита Московског, Православни хришћански катихизис, с најновијега исправљеног издања, превео проф. Бож. Н. Јовановић, протојереј, Београд, 1924. г.

8. Христіанская жизнь по Добротолубию, Избранныя мѣта изъ твореній святыхъ Отцовъ и Учителей Церкви, Харбинъ, 1930 г.

9. Свещеноикономъ Георги п. Стайковъ, Святи минути, сборникъ отъ сказки на различни теми, т. II., София, 1938

10. + М. Мелетий, Длъжноститѣ и правата на свещеницитѣ .

11. Проф. прот. Христо Димитровъ и Бончо Бончевъ, Учебник по религија за седми гимназиаленъ класъ, София, 1942 година.

12. + М. Дамаскин, Хришћанска вера и живот (Православни катихизис), издање Светог архијерејског синода Српске православне цркве, Београд, 1954. г.

13. Протојереј Живан М. Маринковић, Најбољи васпитач, Збирка васпитних примера, издање Светог архијерејског синода Српске православне цркве, Београд, 1968.

14. Епископ Николај Д. Велимировић, Вера светих катихизис источне Православне Цркве, издање Светог архијерејског синода СПЦ, Београд, 1968.

15. Б. А. Цисарж, Православна наука о вери, издање Св. архијерејског синода Српске Православне Цркве, Београд, 1973.

16. Протојереј Живан М. Маринковић, Азбука спасења, изреке хришћанских мудраца о животу и спасењу, Београд, 1973.

17. Протојереј Живан М. Маринковић, Три истине најзначајније за човека, Београд, 1973.

18. Βασιλείου Α. Δεντάκη, Δρος Θ. και Φ., ΑΝΘΩΛΟΓΙΟΝ πατερικων κειμένων, Αθήναι, 1974.

19. Νικολάου Εὐθ. Μητροπούλου, Θέματα δογματικῆς καὶ χριστιανικῆς ἠθικῆς, τευχος Γ', 'Αθήναι, 1979.

20. Οἱ Ἀσκητικοί Λόγοι ἀββα Ἰσαὰκ του Σύρου, ἔκδοσεις "Ἀποστολὸς Βαρνάβας", без место и година на издавање.

21. Епископ Николај Велимировић, Мисионарска песма, Диселдорф, 1977.

22. Варненски и Преславски митрополит д-р осиф, Молитвени размишления за Бога и човека, Синодално издателство, Софија, 1980 г.

23. Православно исповедание на верата на Соборната и Апостолска Источна Црква, превел проф. прот. ст. Трајан Митревски, Скопје, 1981 година.

24. Д-р Лазар Милин, Субота и недела у Светом Писму, Старозаветни и Новозаветни морални закон, Београд, 1986. г.

25. Протоиерей Димитрий Константинов, Духовная жизнь, London, Canada, 1987.

26. Епископ Данило и Епископ Амфилохије, Нема лепше вере од хришћанске, Вршац, 1988.

27. Блаженнишаго Антонія, Митрополита Кіевскаго и галицкаго, Опытъ христіанскаго катихизиса, Издание Австралийско-Новозеландской Епархии Руской Православной Церкви Заграницей, 1989

28. Свето Писмо на Стариот и Новиот Завет, Британско и инострано библиско друштво – Лондон, 1990 год.

29. Православна веронаука, издаје "Глас Цркве", Ваљево, 1990. г.

30. Проф. к. б. Тотю Коев, Православен катехизис и послание на источните патриарси за православната вяра, прво фототипно издание, Синодално издателство, Софија, 1991 г.

31. Нашата вяра, свещена историја стария и новия завет - Православен катехизис и православно богослужение, пето издание, Синодално издателство, Софија, 1991 г.

32. Томас Хопко, Православна вера, III књига, Библија и црковна историја, основни приручник о православној цркви, са енглеског превео Јован Ђ. Облина, Крагујевац, 1992.

33. + Иринеј, Митрополит Молдавско-сучавски, Вероучение на православиот христијанин, превел од романски Оливер Ивановски, Битола, 1993 год.

34. Д-р Лазар Милин, Старозаветни и Новозаветни морални закон, Субота или недела у Светом Писму, Београд, без година на издавање.

35. Иже во святыхъ отца нашего Иоанна архиепископа Константина града, Златоустаго, Избранныя, творенія, собраніе поученій, книга вторая, Издание Свято-Троицкой Сергиевой Лавры, 1993

36. Благовесник или толкование Блаженнаго Феофилакта, архиепископа Болгарскаго, на Святое Евангелие, в двух частях, часть первая, Евангелие от Мафея, Москва, 1993 год.

37. Доказательство существования Бога на примере порядка во вселенной, часть I, – Дьявол и его нынешние лжечудеса и лжепророки, часть II, Москва - 1994

38. Библейски речник, издателство Нов човек, София, 1994 г.

39. Святитель Григорий Палама, архиепископ Фессалоникийский, Беседы, в трех томах, том первый, Москва, 1994 г.

40. Святитель Григорий Палама, архиепископ Фессалоникийский, Беседы, в трех томах, том третий, Москва, 1994 г.

СОДРЖИНА

Вовед.....15

Првата Божја заповед.....25

За верата – што значи да веруваш?

Богопознание.

Внатрешно и надворешно богочитување.

Гревови против првата Божја заповед:

1. Неверие

2. Многубоштво

3. Обожување луѓе место Бога

4. Преголеиа надеж на себеси – егоизаи

5. Обожување предмети место Бога

6. Скептицизам

7. Богоотстапништво

8. Ерес

9. Раскол

10. Празноверие и суеверие

11. Спиритизам

12. Волшебништво, баење, гатање и иаѓија

13. Човекоугодување

14. Очајание

15. Мрзливост кон молитвата и кон Божјото учење.

Со зборовите: „Да немаш други богови освен Мене“, се забранува: безебожието, неверието и кривоверието.

Втората Божја заповед.....37

Го забранува идолопоклонството.

Што е идол?

Дали почитувањето на иконите и светите мошти е идолопоклонство?

Иконопочитувањето е вистинско христијанство. Само на Бога му се поклонуваме, а светиите ги почитуваме.

Почитување на светиот крст.

Чудотворства од светиите и од светите икони.

Почит кон светите ангели.

Третата Божја заповед.....47

Да имаме најголема почит кон името Божјо.

Со третата заповед се забранува:

1. Богохулство.
2. Роптање кон Бога.
3. Потценување на светите предмети.
4. Невнимателност во молитвата.
5. Неисполнување на ветувањата дадени кон Бога.
6. Грдење на Божјото име со поцост.
7. Несериозно и безфункционално повторување на Божјото име.
8. Колнење за сè и сешто.
9. Кривоклетство.
10. Клетвопрестапништво.
11. Употребување ли клетва, светите ангели и апостолите?

Четвртата Божја заповед.....55

Заповедта за работа е првата наредба што Бог им ја дал на луѓето. „Кој не сака да работи нема ни да јаде“ (2.Сол. 3,10)

Мрзливоста е тежок грев.

Целата вселена е огромна работилница каде сè работи.

Научете ги децата на трудољубивост.

Неделата – ден за одмор.

Саботарите.

Светото писмо за празнувањето на неделата.

Православни црковни празници: Господови, Богородични и светителски.

Како да ги празнуваме празниците?

Без грижа за душата човекот духовно венеет.

Работењето во недела или празник на луѓето им донело казна од Бога.

Празниците – работа за душата а не телесни уживања.

Петтата Божја заповед.....67

Почитувањето на родителите им носи благослов на децата.

Односот на родителите кон своите деца.

Како да ја искажени почитта кон родителите?

Зошто треба да ги почитуваме родителите.

Непочитувањето на родителите е тежок и противприроден грев.

Кој не ја почитува мајка си, недостојно го носи името човек.

„Благословот на таткото ги утврдува доиовите на децата“ (Мудр. Сирах. 3,9).

Кога може да се отстапи од послушноста кон родителите?

Почит кон: духовните отци, воспитувачи, добротвори и власта.

Шестата Божја заповед.....75

Се забранува убиството и самоубиството.

Со убиството стануваме против Божјата своина.

Убиецот е духовно убиен.

Што сè се смета за убиство?

Двобој.

Случајно убиство.

Абортус.

Убиство по неопходност.

Убиство во војна.

Духовни убиства – кога душата се одвојува од Бога.

Убивање животни.

Седмата Божја заповед.....85

Го забранува: блудот, прељубата, крвосмешништвото, ракоблудството, хомосексуалноста, лезбејството и прељубата со помисли и желби.

Неженетите и немажените да ја чуваат честа, а брачнитеците взаемната верност и љубов.

Прељубата остава последици (болести, кавги, абортуси, убиства и др.)

Прељубата го разорува човекот и духовно и телесно. – Страв и грижа на совеста.

Не соблазнувај и не наведувај други на прељуба.

Осмата Божја заповед.....93

Благословен е оној дом и трпеза каде се јаде чесно заработен леб и чесно се живее.

Бог му дал раце на човекот за да работи – да гради, а не да краде.

Крадецот ќе се фати и ќе се дознае.

Оваа заповед забранува:

1. Грабеж и насилство.
2. Тајно присвојување.
3. Измама, лукавство, фалсификување, скусување при мерење.

4. Неплаќање данок, разрез.
 5. Сокривање крадец.
 6. Незаконско наградување.
 7. Сокривање на најдени пари и предмети.
 8. Зеленаштво – нерéalно лихварство.
 9. Мито и корупција.
 10. Арамолеството.
 11. Скратување на заработената плата или намерни оддолжувања на исплатата.
 12. Продавање даренија – богатење од хуманитарна помош.
 - 13 Светотатство – крадење од црква.
 14. Симонија. Имотот е Божји дар и Божја своина, па секој што краде – краде од Бога.
- Оваа заповед не учи да бидеме некористољубиви и чесни, праведни и доверливи.

Деветтата Божја заповед.....101

Забранува:

1. Зборување лага.
2. Лажно сведочење.
3. Клеветење.
4. Озборување.
5. Ласкање.

Лагата е недостојна за христијаните.

На кои начини луѓето лажат?

Десеттата Божја заповед.....109

Бог ги забранува себичните желби и неправедните посакувања.

Желбата е семе на гревот, а грешното дело – жетва од посеаното.

Ја забранува зависта.

Оваа заповед се обраќа до совеста и до срцето.

Кој пожелува туѓо, греши тројно (кон Бога, кон ближниот и кон себе си).

Како да се заштитиме од пожелување туѓо?

Поговор.....115

Литература.....123

CONTENT

Introduction.....19

First Commandment of God25

On the Faith – what does it mean to be faithful?

Knowing God.

Internal and external respect of God.

Sins against the first Commandment of God:

1. Disbelief.

2. Polytheism.

3. Making idols of people instead of God.

4. Excessive hope in oneself – egoism.

5. Making idols of objects instead of God.

6. Skepticism.

7. Falling back from God.

8. Heresy.

9. Schism.

10. Superstition.

11. Spiritism.

12. Practicing magic, fortune telling, throwing charms, witchery.

13. Pleasing the people.

14. Despair.

15. Idleness for a prayer and the teaching of God. With the words: “You shall have no other gods before Me.’, the paganism, disbelief and misbelieve are forbidden.

Second Commandment of God 37

Forbids idolatry

What is an idol?

The worshipping of icons and holy relics, is it idolatry?

The icon worshipping, is it true Christianity? We only bow to God, whereas we revere the holy objects. Reverence of the Holy Christ.

Miraculous ness of the holy objects and icons.

Reverence of the holy angels.

Third Commandment of God 47

We should have highest respect for the name of God.

The third commandment forbids:

1. Blasphemy.
2. Complaint against God.
3. Fail to appreciate the holy objects.
4. Carelessness in prayer.
5. Fail to accomplish the promises given to God.
6. Take the name of god in cursing.
7. Unserious and purposeless reiteration of the name of God.
8. Taking an oath for anything.
9. False witnessing.
10. Breaking one's word.
11. Do you swear by God, by the Holy Angels and the Apostles?

Fourth Commandment of God55

The first commandment God has given to the people is the commandment for labour.

“Who wishes not to labour, he will not eat (2. Sol. 3,10)

Idleness is a grave sin.

The whole universe is huge workshop where everybody works.

Teach you children to be diligent.

Sunday

A Day for rest.

Sabbath observant.

The Holy Scripture on keeping holy the Sunday.

Orthodox Religious Holidays of God, of Mother of God and of the saints.

How to celebrate the holidays?

One shall spiritually fade if he worries not for his soul.

The labour on Sunday or holiday may lead to punishment by God.

Holidays

Labor for satisfaction of the soul and not the body.

Fifth Commandment of God 67

The children shall be blessed for respecting their parents.

The attitude of the parents towards their children.

How can one express respect for one's parents?

Why should one respect one's parents.

The disrespect for the parents is grave and unnatural sin.

The one who respects not one's mother deserves not the name 'human'.

“The blessing by the father consolidates the **homes**?”

Respect for: the spiritual fathers, caretakers, authorities and donors.

Sixth Commandment of God 75

Homicide and suicide are forbidden.
Homicide puts us against the property of God.
The one who kills is spiritually dead. What is considered to be murder?
Single combat.
Accidental murder.
Abortion.
Murder in need.
Murder in war.
Spiritual murder – when the soul parts from God.
Killing animals.

Seventh commandment of God 85

Forbids: prostitution, adultery, blood mixing, homosexuality, masturbation, and adultery in desires and thoughts.
The unmarried to preserve the honor, and the married the mutual fidelity and love.
The adultery leads to illnesses, quarrels, abortions, murders etc.
Adultery wrecks the human, spiritually and physically.
Fear and consciousness.
Do not seduce and tempt others to commit adultery.

Eighth Commandment of God 93

Blessed is the home and dining table where honorably earned bread is eaten and honest life is lead. God has given man hands to labor – to build, and not to steal.
The thief shall be caught and make known. This commandment forbids:
1. Violence and robbery.
2. Undercover appropriation.
3. Falsification, deceit, slyness, curtailing in measuring.
4. State tax and church tax evasion.
5. Sheltering a thief.
6. Illegal award granting.
7. Hiding found money and objects.
8. Practice unreal usury.
9. Bribery and corruption.
10. Stealing food.

- 11. Lowering the earned salary or purposeful delay in payment.
 - 12. Selling presents - making money from humanitarian aid.
 - 13. Stealing sacred objects - stealing from church.
 - 14. Simony. Property is in ownership of God and is a present from God, so the one who steals – steals from God.
- This commandment teaches us not to be egoistic and to be honest, truthful and confidential.

Ninth Commandment of God 101

Forbids:

- 1. Telling lies.
- 2. False witnessing.
- 3. Defamation.
- 4. Gossiping.
- 5. Flattering.

The lie is unbecoming to the Christians.

In which ways do the people lie?

Tenth commandment of God 109

God forbids the selfish wishes and unjust desires. Desiring is the seed of sin, and the sinful act – a victim of the sown.

Forbids envy.

This commandment addresses the consciousness and the heart.

The one that covets someone else’s owning, sins threefold (towards God, the close ones and oneself).

How to protect ourselves from coveting someone else’s owning?

Epilogue 119

Bibliography 123

Зас си ти Господ Бог твој, да немаш
други богови освен мене. Не прави
идол или слика на она што е горе
на небото, што е долу на земјата
и што е во водата и под земјата.
Не им се поклокувај и не им служи.
Не го изговарај напразно името
на Господа, твојот Бог.

Споменувај си за денот на одморот
да да го празнуваш. Шест дена
работи и заврши ги сите работи,
а седмиот ден посвети го на Господа
твојот Бог. Почитувај го твојот
татко и твојата мајка да да ти
биде добро и да поживееш долго на
земјата. Не убивај. Не прави
прелуба. Не кради. Не сведочи лажно
против својот близнак. Не
покривај ништо што е туѓо.

Протоѓанот проф. д-р Ратомир Грозданоски е роден 1959 год. во село Брест, Македонски Брод. Во 1978 год. завршува Македонска православна богословија, а во 1983 год. дипломира на Православниот богословскиот факултет во Скопје. Во 1994 год. магистрира, а во 2001 год. докторира на Филолошкиот факултет во Скопје.

За подобро совладување на грчкиот јазик, на којшто биле напишани новозаветните библиски книги, студира на Аристотеловиот универзитет во Солун и на Филолошки факултет во Атина. Посетува настава и на Богословскиот факултет во Атина.

По враќањето во Скопје е поставен за професор во Македонската православна богословија, а во 1990 год. е избран за наставник на Богословскиот факултет во Скопје за предметите: Свето писмо на Новиот завет и старогрчки јазик.

Покрај професорството, протоѓанот проф. д-р Ратомир Грозданоски е активно вклучен во дејностите на Македонската православна црква (МПЦ), како близоок соработник на архиепископите: Ангелариј, Гаарил, Михаил и Стефан, а од 1994 год. е и секретар на Светиот архиепископски синод на МПЦ.

Уредува, рецензира и лектурира книги и списанија со богословска содржина, членува во разни синодски комисии, учествува во црковни делегации и на научни симпозиуми.

Од теолошката проблематика д-р Грозданоски посебно ги обработува тематските подрачја од егзегетиката на Новиот завет. Од оваа област има објавено повеќе научни трудови. Од особена важност се и објавените дела на протоѓанот проф. д-р Ратомир Грозданоски: *Свети Климент Охридски, основоположник на Македонската православна црква*, Скопје 1990; *Евангелие според Матеј - прилог кон проучувањето и толкувањето на евангелискиот текст*, Скопје 1993; *Господовата молитва*, Скопје (девет изданија, од 1994–2002); *Михаил Архиепископ Охридски и Македонски*, Скопје 1994; *Десетте Божји заповеди - Декалог*, Скопје (три изданија 1996, 1999 и 2005); *Десетте Божји заповеди - Декалог* (во превод на албански јазик), Скопје 2005; *Стефан Архиепископ Охридски и Македонски*, Скопје 2000; *Библијата во делата на свети Климент*

Protodeacon Prof. Ratomir

Grozdanoski, PhD, was born in 1959 in the village of Brest, near Makedonski Brod. He has graduated at the Macedonian Orthodox Seminary in 1978, and got his degree from the Orthodox Theology Faculty in Skopje in 1983. He has got his Master of Arts degree in 1994, while in 2001 he got his Doctor of Philosophy degree at the Philological Faculty in Skopje.

In order to master the Greek language in which the New Testament Books were written, he has studied at the Aristotle University in Thessalonica and at the Philological Faculty in Athens. He has also attended classes at the Theological Faculty in Athens.

After his return to Skopje, he was appointed a Professor in the Macedonian Orthodox Seminary, and in 1990 he was appointed a teacher at the Theological Faculty in Skopje for the subjects The Holy Scriptures of the New Testament and Greek language.

Besides the professorship, protodeacon Prof. Ratomir Grozdanoski, PhD, is actively involved in the activities of the Macedonian Orthodox Church (MOC) as a close collaborator to the Archbishops Angelarij, Gavril, Mihail and Stefan, and he is a Secretary of the Holy Archbishop's Synod of the MOC since 1994. He has edited, proofread and corrected a number of books and magazines with theological content, he has been a member of various Synodial commissions, and he has taken part in numerous Church delegations and at scientific symposia.

The field on which Grozdanoski, PhD, has focused his scientific interests is the exegesis of the New Testament. He has published a number of works in this field. Especially important are the published works of Prof. Ratomir Grozdanoski, PhD: *Saint Clement of Ohrid, founder of the Macedonian Orthodox Church*, Skopje 1990; *The Gospel according to Mathew, a Contribution to the Study and Exegesis on the Gospel text*, Skopje 1993; *Lord's Prayer*, Skopje (with nine reprints from 1994 to 2002); *Mihail, Archbishop of Ohrid and Macedonia*, Skopje 1994; *Decalogue - Lord's Ten Commandments*, Skopje (three editions - in 1996, 1999 and 2005); *Decalogue - Lord's Ten Commandments*, (in translation on Albanian language) Skopje 2005; *Stefan, Archbishop of Ohrid and Macedonia*, Skopje 2000; *The Bible in the Works of St. Clement of Ohrid*, Skopje 2001; *The Gospel according to Mark, Study and Exegesis on the Gospel text*, Skopje 2004; *The Epistle of Paul the Apostle to the Romans, Study and Exegesis on the text*, Skopje 2005.

He has used literature written in Church-Slavonian, in all the Slavic Languages, in Greek, and in English. He lives in Skopje.

Охридски, Скопје 2001; *Евангелие според Марко - проучување и толкување на евангелискиот текст*, Скопје 2004; *Послание на светиот апостол Павле од Римјаните - проучување и толкување на текстот*, Скопје 2005. Користи литература на црковно-словенски јазик и на сите словенски јазици, на грчки и на англиски јазик. Живее во Скопје.